

COMMISSION SPÉCIALE CHARGÉE D'EXAMINER LA GESTION DE L'ÉPIDÉMIE DE COVID-19 PAR LA BELGIQUE

du

VENDREDI 26 MARS 2021

Après-midi

BIJZONDERE COMMISSIE BELAST MET HET ONDERZOEK NAAR DE AANPAK VAN DE COVID-19-EPIDEMIE DOOR BELGIË

van

VRIJDAG 26 MAART 2021

Namiddag

De openbare commissievergadering wordt geopend om 15.06 uur en voorgezeten door de heer Robby De Caluwé.

La réunion publique de la commission est ouverte à 15 h 06 et présidée par M. Robby De Caluwé.

Hoorzitting met de heer Pieter De Crem, gewezen minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, belast met Buitenlandse Handel.

Audition de M. Pieter De Crem, ancien ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, chargé du Commerce extérieur.

De **voorzitter**: De heer De Crem heeft op basis van de aan hem doorgestuurde vragen een voorbereiding gemaakt, die niet rondgedeeld werd. Het gaat namelijk niet om een netjes uitgetikt document. Hij zal een intro geven van ongeveer een uur. Daarna is het woord aan de commissieleden om, mocht dat nodig zijn, dieper in te gaan op bepaalde zaken.

U hebt het woord, mijnheer De Crem.

Pieter De Crem: Mijnheer de voorzitter, dames en heren volksvertegenwoordigers, ik wil in de eerste plaats iedereen bedanken voor de uitnodiging die u mij heeft gestuurd om een toelichting te kunnen geven omtrent een periode die meer dan een jaar geleden is begonnen en tot op de dag van vandaag de hoofdaandacht van onze samenleving blijft opeisen. Ik zal niet vervallen in algemeenheden, maar ik wil toch het één en ander daaromtrent zeggen.

Net zoals een jaar geleden blijft de toekomst onzeker, zelfs op korte termijn, ook na de beslissingen die de regering deze week heeft genomen, en zijn er steeds nieuwe elementen die opduiken en steeds een aanpassing eisen qua agenda en strategie. Maar net zoals een jaar

geleden, ben ik er rotsvast van overtuigd dat we dit op middellange termijn te boven zullen komen. Onze gezondheidszorg, het economische weefsel en de bedrijfswereld, maar vooral onze bevolking zijn veerkrachtig genoeg en willen veerkracht aan de dag leggen om de coronapandemie en haar zeer zware gevolgen aan te kunnen. Deze zware gevolgen getuigen in de eerste plaats op menselijk vlak van een ongelooflijke impact. Een eerste getuige daarvan was de beduidende oversterfte en de grote aantallen opnames in ziekenhuizen met niet zelden lange termijngevolgen op het vlak van gezondheid. Daaromtrent konden we deze ochtend nog het één en ander lezen in bepaalde kranten. Er waren natuurlijk ook enorme gevolgen op het vlak van psychisch en economisch welzijn.

Ik denk dat we hieruit kunnen en moeten leren dat we beslissingen moeten durven analyseren en evalueren om op die manier in de toekomst beter gewapend te zijn tegen dergelijke bedreigingen op gezondheidsvlak. Maar we moeten natuurlijk ook aandacht blijven hebben voor mogelijke andere bedreigingen ten aanzien van onze samenleving.

Om af te ronden moet ik zeggen dat we geconfronteerd werden met de grootste crisis sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog, niet enkel in ons land. Zo moesten we al snel van een pandemie spreken, in plaats van een epidemie. Terwijl we er allemaal van overtuigd zijn dat onze internationale zeehavens, onze open economie, onze strategische positie als toegangspoort tot de Europese Unie en onze hoofdstad als hoofdzetel van zoveel internationale instellingen en bedrijven enorme troeven vormen voor onze welvaart, zijn we er evenzeer van overtuigd dat al deze elementen niet in ons voordeel hebben gespeeld tijdens deze coronapandemie.

Ik ben me ervan bewust dat het mandaat van deze commissie beperkt is tot de voorbereiding op en de

aanpak van een grootschalige gezondheids crisis. Ik zal me in deze uiteenzetting dan ook beperken tot de bijzondere rol die ik hierin speelde als gewezen minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid.

Deze rol hangt vanzelfsprekend samen met drie elementen die uw commissie in haar mandaat dient te analyseren.

Welke was de rol van het nationale crisiscentrum? Hoe verliep de besluitvorming rond de lockdown? Zijn er eventueel niet-medische aspecten van de crisis die het verdienen om verder onder de aandacht te worden gebracht of nader te worden bekeken?

Welke was de rol van het Nationale Crisiscentrum, mijnheer de voorzitter, dames en heren volksvertegenwoordigers, beste collega's hier aanwezig en verspreid over het land?

In de eerste plaats wil ik verwijzen naar de uiteenzetting van de heer Bart Raeymaekers, de directeur-generaal van het Nationaal Crisiscentrum. Zoals iedereen weet, maakte en maakt dat crisiscentrum deel uit van het organogram van de FOD Binnenlandse Zaken, die onder mijn bevoegdheid ressorteerde, als minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid. Hij heeft u heel veel zaken meegedeeld, die ik toch nog even in perspectief wil plaatsen.

Op vrijdag 17 januari 2020 verscheen er een persbericht over een outbreak in Wuhan. Ik paraphraseer een aantal kranten, *Het Nieuwsblad* bijvoorbeeld, waarin gemeld werd dat het nieuwe virus wereldwijd een gevaar kon worden. In een artikel stond dat "de WHO waarschuwt voor een wereldwijde verspreiding" en dat er verder niets bekend is over het virus. Het CBRN-centrum, dat ressorteert onder het Crisiscentrum, en zich onder andere bezighoudt met het opvolgen van biologische risico's, bevestigde toen reeds dat de evolutie van het virus van nabij werd opgevolgd.

Ik citeer letterlijk uit de verklaringen: "Op 18 januari wordt in de media gemeld dat er potentieel al 1.700 besmettingen zijn in China. De informatie spreken elkaar echter tegen of nuanceren het risico." Na overleg tussen de directeur Noodplanning en de coördinator van het CBRN-centrum werd beslist om maandag 20 januari telefonisch contact op te nemen met de FOD Volksgezondheid, met de vraag het risico voor België in te schatten, en op basis daarvan te beslissen of het Nationaal Crisiscentrum daaromtrent al dan niet een eerste coördinatievergadering diende te organiseren.

Op 20 januari volgde een eerste telefonisch contact tussen het CBRN-centrum en de FOD

Volksgezondheid en tussen het CBRN-centrum en Sciensano. Er werd bevestigd dat de FOD Volksgezondheid en de Risk Management Group het dossier van nabij opvolgden. Op die dag verscheen in de pers ook het bericht dat er voor het eerst gevallen buiten China geïdentificeerd werden, met name in Japan, Zuid-Korea en Thailand. Er werd afgesproken dat er actie ondernomen diende te worden en het Nationaal Crisiscentrum op de hoogte zou worden gebracht indien er nieuwe ontwikkelingen zouden zijn. Op dat moment achtte men bij de FOD Volksgezondheid verdere stappen of vergaderingen niet noodzakelijk.

Het CBRN-centrum maakte daarop een situatieschets op die aangaf waar er op dat moment besmettingen waren, hoe het virus ontstaan zou zijn, welke de tot dan toe bekende symptomen waren en welke de acties er in België werden ondernomen. De FOD Volksgezondheid en de RMG volgden ondertussen het dossier nauwgezet op. De nationale sanitaire procedures waren door iedereen gekend en werden gevolgd. De labocapaciteit voor detectie was aanwezig en bij Sciensano was er ook een back-uplaboratorium.

Op vraag van Europa komt er een communicatie en adviezen en procedures worden aangepast en opgevolgd. De FOD Volksgezondheid geeft aan dat acties op de luchthaven, de screening van passagiers op vluchten uit China en temperatuurmetingen in België niet worden uitgevoerd. Qua kritieke factoren wordt door het CBRN-centrum gemeld dat uit de feedback van de FOD Volksgezondheid blijkt dat de informatie door de Chinese autoriteiten in vraag wordt gesteld en dat het nog niet duidelijk is of het virus van mens op mens wordt overgedragen.

Op 21 januari volgt een tweede telefonisch contact tussen het CBRN-centrum en de FOD Volksgezondheid. De overdraagbaarheid van het virus van mens op mens wordt bevestigd. Er wordt ook meegedeeld dat er op 22 januari een crisioverleg binnen de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) zal plaatsvinden. Vanuit de FOD Volksgezondheid zal aan de Belgische artsen extra waakzaamheid worden gevraagd. Voorlopig worden er geen andere maatregelen meegedeeld. Het CBRN-centrum heeft gevraagd het Nationaal Crisiscentrum (NCCN) in kennis te stellen bij nieuwe ontwikkelingen. De FOD Volksgezondheid bevestigt deze twee zaken te doen.

Op 24 januari is er een vraag van de directeur-generaal van het Crisiscentrum, na een persoonlijke ontmoeting met de voorzitter van de FOD Volksgezondheid, om het crisisbeheer actiever voor te bereiden. Dat moest gebeuren

door onder meer al te bekijken hoe er in het verleden werd gereageerd bij een gelijkaardig ziektepatroon, zoals de SARS-epidemie. Maar ook door in kaart te brengen hoe de dreiging van een gelijkaardige ziekte beheerd werd, onder andere de pandemie H1N1 van 2009. Op initiatief van de directeur-generaal van de NCCN werd er ook een eerste coördinatievergadering voorbereid met alle betrokken diensten. Die vond plaats op 27 januari. Ik verwijs daarbij naar de verklaring van de heer Raeymaekers voor een ophijsting van de aanwezigen. Hij heeft die hier in deze commissie duidelijk meegedeeld.

Het doel van die vergadering was een actuele stand van zaken van het coronavirus te bespreken met al die partners. Er werd een beschrijving gegeven van het coronavirus en het crisisbeheer. Het kabinet Volksgezondheid geeft dan aan dat er geen nood is om het beheer naar een hoger niveau te tillen. Het virus zou niet besmettelijker zijn dan een gewone griep.

De FOD Volksgezondheid geeft aan de situatie op te volgen en het Crisiscentrum vraagt opnieuw om continu op de hoogte te worden gehouden om, indien nodig, snel te kunnen schakelen.

Het Crisiscentrum geeft vooral ondersteuning aan de FOD Volksgezondheid inzake communicatie en de voorbereiding van het crisisbeheer. De nadruk lag op dat moment dus op het uitsturen van een geruststellende boodschap voor de bevolking. Een laatste punt dat werd besproken, was de evacuatie van burgers uit China en het vooropgestelde reisadvies om reizen naar China af te raden. Hierbij is aan de FOD Buitenlandse Zaken gevraagd om het Nationaal Crisiscentrum en de FOD Volksgezondheid in real time op de hoogte te brengen van verdere evoluties van de situatie in China en eventuele gevolgen voor België en zijn inwoners.

Het Nationaal Crisiscentrum werd, met betrekking tot de pandemiedreiging, dus niet op de hoogte gebracht door de FOD Volksgezondheid of een andere partner. Wat de verwittiging van het Nationale Crisiscentrum door de FOD Volksgezondheid betreft, trekt het Nationaal Crisiscentrum een eerste conclusie op 19 januari. Ik citeer: "De verwittigingsketen vanuit de FOD Volksgezondheid zal opnieuw onder de loep worden genomen en terug op de agenda worden geplaatst. De FOD Volksgezondheid is akkoord om hieromtrent te debriefen, maar geeft niet aan te weten op welk moment het Nationaal Crisiscentrum op de hoogte moet worden gebracht". De directeur-generaal ging dan ook in op het bestaande protocolakkoord. Voor de precieze inhoud hiervan verwijs ik naar zijn

uiteenzetting, maar waaruit kan worden besloten dat het nationale *focal point* onder de FOD Volksgezondheid op verschillende manieren kan worden gealarmeerd. Één ervan was door het Crisiscentrum. Het Nationaal Crisiscentrum heeft in dit kader zo snel mogelijk contact opgenomen met de FOD Volksgezondheid. Omgekeerd gebeurde dit niet, aldus de heer Raeymakers.

Het Nationaal Crisiscentrum is in de daaropvolgende dagen, weken en maanden niet enkel de evolutie blijven volgen, maar heeft ook een proactieve rol gespeeld en is die blijven spelen naar de collega's van de FOD Volksgezondheid toe, met vragen gaande van het inschatten van risico's voor ons land tot het voorstellen van steun op het vlak van coördinatie.

Ik wil erop wijzen dat de FOD Volksgezondheid tot aan de federale fase, die inging op 14 maart 2020, steeds de leiding heeft gehouden over de crisis die uiteraard ook daarna in hoofdzaak een gezondheids crisis is gebleven.

Het is ook duidelijk dat in de beginperiode van de pandemie de FOD Volksgezondheid niet alleen de volledige leiding had over de Belgische aanpak, maar ook dat de informatie-uitwisseling met andere spelers, zoals het Nationaal Crisiscentrum, niet optimaal verliep. Ik ben echter wel van mening dat het Nationaal Crisiscentrum – ik wil in het bijzonder de directeur-generaal ervan danken – de nodige inspanningen heeft geleverd, op een proactieve manier, om de FOD Volksgezondheid zijn diensten en ondersteuning aan te bieden. Er werd dus heel duidelijk een aanbodpolitiek gevoerd.

Concreet betrof dat aanbod de volgende aspecten. Ten eerste, het mee helpen beantwoorden van vragen van het publiek, maar dat werd stopgezet omdat het Nationaal Crisiscentrum geen input van de FOD Volksgezondheid kreeg om te kunnen antwoorden op de vragen. Ten tweede, wat betreft de vragen van zijn partners fungeerde het Nationaal Crisiscentrum als liaison tussen de partners en Volksgezondheid. Om dat op een adequate manier te organiseren en te faciliteren, werd op 12 maart hieromtrent door het Nationaal Crisiscentrum een vergadering georganiseerd met de gouverneurs enerzijds en Volksgezondheid anderzijds, met als doel de gouverneurs de mogelijkheid te geven hun vragen te stellen aan Volksgezondheid en Volksgezondheid de mogelijkheid te geven hierop meteen te antwoorden.

Monsieur le président, chers collègues, à la suite de l'attention médiatique grandissante face à la situation en Chine et au premier cas suspect en Belgique fin janvier, le service Communication du

SPF Santé publique a sollicité l'aide et les conseils de la direction Communication du NCCN. Des contacts quotidiens ont lieu depuis lors entre ces deux services.

Le 28 janvier 2020, le Centre national de crise a conseillé une stratégie de communication des risques structurée et cohérente basée sur le processus opérationnel en communication de crise, le POCC. Depuis lors, chaque lundi, le NCCN transmet aux communicateurs de la santé publique une analyse des perceptions et besoins en informations récoltés par un monitoring des médias, entre autres les médias sociaux.

Cette analyse est communiquée et aussi accompagnée de conseils stratégiques et opérationnels afin d'évaluer et de faire évoluer la communication des risques en phase avec la société belge, le positionnement, les canaux d'information et l'utilisation des médias sociaux.

Par ailleurs, le Centre national de crise a apporté une aide concrète en facilitant l'ouverture d'un numéro d'information spécifique par notre contrat-cadre avec le *contact center* de crise en mettant à leur disposition notre numéro vert, le 0800 14 689. Le Centre national de Crise a également mis en contact Twitter et le SPF Santé publique afin de certifier leur compte et de mettre en avant, par ce canal, leur communication.

En soutien à la Santé publique, le Centre national de crise joue également un rôle de relais d'informations envers les communicateurs des gouverneurs ainsi que, par eux, des villes et communes belges afin de transmettre à chacun et à chacune les lignes directrices de la Santé publique pour veiller ensemble à une information cohérente. Une démarche similaire est entreprise envers les porte-parole et communicateurs des autorités fédérales et régionales concernées. Ces lignes directrices sont régulièrement actualisées et transmises à chacun.

Ce travail en réseau a permis de renforcer les communications du SPF Santé publique, notamment par l'utilisation des sites web et médias sociaux des autorités partenaires pour diriger, par exemple, journalistes, presse écrite, presse médiatique et citoyens vers les canaux de référence, en particulier le site web [inforonavirus.be](https://www.inforonavirus.be).

Plus concrètement, le Centre national de crise a facilité, par exemple, la diffusion des affiches de sensibilisation en format électronique haute résolution afin que toutes les autorités puissent les utiliser au mieux. Les services juridiques du SPF Santé publique et du Centre national de crise

ont également collaboré sur la question de la mise en quarantaine - échange d'analyses et mise à disposition du CNS des *templates* de mise en quarantaine des entités fédérées.

Ook in de loop van de maand februari 2020 is de crisis verder opgevolgd door de FOD Volksgezondheid. Op een interkabinettenwerkgroep werd op 26 februari 2020 nogmaals door Volksgezondheid benadrukt dat het geen voorstander was van een coördinatievergadering NCCN. Het betrof volgens Volksgezondheid op dat moment "geen crisissituatie". De voorzitter van de FOD Volksgezondheid voegde eraan toe dat de Mexicaanse griep ook een exclusieve bevoegdheid van Volksgezondheid was. Tevens benadrukte Volksgezondheid dat we de maatregelen die op dat moment in het buitenland werden genomen, niet blindelings mochten overnemen en dat we de rust en kalmte dienden te bewaren. Er werd nogmaals benadrukt dat het beheer een medisch aspect blijft voor Volksgezondheid en dat voor andere sociale en economische aspecten de bevoegde kabinetten de nodige maatregelen zouden nemen.

De IKW van 26 februari 2020 volgde op een telefonische communicatie van de heer Raeymaekers met mijn kabinet daags voordien. Daarin deelde de heer Raeymaekers mee dat het kabinet Volksgezondheid verbood om de administratie Volksgezondheid in het nationale crisiscentrum samen te laten zitten.

Deze telefoon van de heer Raeymaekers was tevens het gevolg van een verklaring van de minister van Volksgezondheid op Radio 1 waarin mijn collega sprak over klaarliggende noodplannen, waar het nationale crisiscentrum geen weet van had. Tot daar deze feiten.

Monsieur le président, chers collègues, quelle était la situation institutionnelle et juridique dans laquelle le centre de crise devait fonctionner?

Ik wijs daarbij op het feit dat er zaken herhaald worden die ook opdoken in de uiteenzetting van de heer Raeymaekers, maar u begrijpt dat dat onvermijdelijk is. Ik verwijs dan ook naar zijn uiteenzetting voor het surplus.

La planification d'urgence consiste en l'ensemble de mesures opérationnelles, procédurales et matérielles ainsi que d'outils contribuant à la détermination des actions et mécanismes de coordination à mettre en place lors de la survenance d'une situation d'urgence, afin de pouvoir mobiliser dans les meilleurs délais les moyens humains et matériels nécessaires et ainsi organiser les interventions nécessaires à la protection de la population et des biens. C'est

l'article 3 de l'arrêté royal du 22 mai 2019. En Belgique, trois niveaux d'autorité sont compétents pour la planification d'urgence multidisciplinaire. Il s'agit du bourgmestre compétent pour sa commune, du gouverneur compétent pour sa province et du ministre de l'Intérieur compétent pour l'ensemble du territoire belge.

Le Centre national de crise exécute cette mission pour le ministre et à ce titre, il est compétent pour la coordination et l'organisation nationale de la planification d'urgence. En vue de préparer la gestion multidisciplinaire d'une situation d'urgence gérée en phase fédérale, le Centre national de crise développe et opérationnalise deux types de plans d'urgence. Premièrement, c'est le plan général d'urgence à l'échelon national qui établit les principes généraux de la coordination et de la gestion d'une situation d'urgence à l'échelon national. Ce plan est actuellement établi par l'arrêté royal du 31 janvier 2003 portant la fixation du plan d'urgence pour les événements et situations de crise nécessitant une coordination ou une gestion à l'échelon national. Une révision de cet arrêté royal était prévue avant le début de la crise covid mais est actuellement en suspens vu la crise que nous traversons.

En attendant, monsieur le président, chers collègues, la mise à jour formelle de ce plan général par la révision de l'arrêté royal, il est dans la pratique acquis que ce plan est complété par un certain nombre de principes généraux repris dans l'arrêté royal du 1er mars 2018 portant fixation du plan d'urgence nucléaire et radiologique pour le territoire belge, en particulier la structure de gestion de crise.

Deuxièmement, les plans particuliers d'urgence nationaux qui, pour un risque particulier, complètent ou dérogent aux principes prévus pour le plan général d'urgence par la création, par exemple, de cellules de crise spécifiques au regard de la technicité du risque ou des acteurs spécifiques associés à sa gestion. C'est justement dans le cadre de cette gestion de crise épidémique que le plan général d'urgence trouve à s'appliquer puisque les principes généraux et en particulier la structure de crise s'appliquent.

Il s'agit cependant d'un plan-cadre, qui est complété en interne par une fiche "planification d'urgence". Il doit également être traduit, comme pour les autres risques, par les autorités sectorielles compétentes en un plan d'urgence sectoriel, en l'occurrence le plan pandémie.

Il relève en effet de la responsabilité de chaque secteur d'entreprendre les préparations nécessaires pour se préparer à sa gestion au sein

du secteur des risques.

Le Centre national de crise participe volontiers à ces travaux dès qu'il est invité pour y apporter tout son soutien et son expertise et veiller à l'harmonisation des approches sectorielles et locales.

Mijnheer de voorzitter, collega's, het Nationaal Crisiscentrum heeft zich reeds in een vroeg stadium en in de mate van het mogelijke voorbereid op deze noodsituatie en heeft daarbij zijn partners betrokken. Het is dan ook de strategische doelstelling van het Nationaal Crisiscentrum om als betrouwbare, professionele partner door iedereen erkend te worden als het unieke, veilige en neutrale platform voor multidisciplinaire, interdepartementale en interregionale samenwerking met betrekking tot *safety and security* over de hele risicocycclus. Het Nationaal Crisiscentrum treedt daarbij nooit in de plaats van zijn partners, maar coördineert en faciliteert de samenwerking en volgt de uitvoering van de gemeenschappelijk genomen beslissingen op.

Het feit echter dat de informatie vanuit Volksgezondheid met betrekking tot een beeld van de situatie en een beeld van de mogelijke maatregelen die zouden kunnen worden genomen tot aan de federale fase onvoldoende was en er politiek beslist werd dat de lead bij Volksgezondheid bleef, heeft ertoe geleid dat het Nationaal Crisiscentrum zijn wettelijke opdracht daaromtrent niet naar behoren heeft kunnen uitvoeren.

Monsieur le président, chers collègues, la prévention fait partie intégrante du cycle de crise et du cycle du risque. Il est donc crucial que chacun s'engage dans le respect des compétences de chacun à une prévention maximale du risque. Même si le centre national de crise n'est pas compétent en tant que tel pour la mise en œuvre des mesures de prévention, le centre national de crise reconnaît l'importance de la prévention et profite de chaque opportunité pour rappeler à ses partenaires l'importance de prises de mesures préventives. Par exemple, par la réalisation d'une identification de risques nationaux (BNRA) en collaboration avec les experts des autorités compétentes, les partenaires ont déjà été invités à prendre en compte quelques risques clés dans leurs secteurs et à prévoir des éventuelles mesures préventives.

Néanmoins, même la meilleure des préventions ne permet pas d'effacer tout risque. C'est pourquoi il est important que chaque secteur, et celui de la Santé également, se prépare à la prise de mesures

réactives, dans le cas présent la disposition de stocks stratégiques de masques par exemple.

De verantwoordelijkheid voor de strategische stocks van het medische materiaal ligt bij de FOD Volksgezondheid. Desalniettemin heeft het Crisiscentrum in de prefederale fase meermaals gewezen op de noodzaak om in die stocks te voorzien en hiervoor klaar te zijn. Bovendien heeft het aangegeven dat het Nationaal Crisiscentrum, indien nodig, hierin ondersteuning kan bieden. Hoewel het dus om een verantwoordelijkheid van Volksgezondheid gaat, was het voor het Nationaal Crisiscentrum wel noodzakelijk dat de problematiek door Volksgezondheid ter hand werd genomen of zou worden genomen, want een tekort aan zulke middelen zou een crisis in de crisis veroorzaken, met gevolgen voor de hele Belgische bevolking.

Ik geef u een aantal voorbeelden van die ondersteuning. Op vraag van het kabinet Volksgezondheid maakt het Nationaal Crisiscentrum op 5 maart een juridische analyse over een mogelijke opvoeding van mondklappers die aanwezig zijn in België, alsook de productie ervan. Zo ondersteunde het Nationaal Crisiscentrum op 10 maart de FOD Volksgezondheid bij het verspreiden van een brief van Volksgezondheid naar de burgemeesters over de verdeling van de mondklappers.

Het beheer en het tekort aan medisch materiaal, mondklappers, tests en vaccins kwamen als regelmatig agendapunt terug op de vergaderingen van het COFECO en tijdens de overlegmomenten met de gouverneurs. Het beheer en het tekort in de strategische stock is een aandachtspunt dat naar voren komt in de voorbereiding op de zeven *baseline requirements* die geïdentificeerd werden door de NAVO. Dat zijn de basisbehoeften waarop een maatschappij zou moeten worden voorbereid en zou moeten voorbereid zijn en waaraan de naties moeten werken om de weerbaarheid van een land te verhogen.

Het gaat dan concreet over de volgende behoeftes. De eerste is de verzekerde continuïteit van de overheid en de kritieke overheidsdiensten. De tweede is de betrouwbare en verzekerde energiebevoorrading. De derde is het vermogen om op een doeltreffende manier over te gaan met ongecontroleerde verplaatsingen van grote groepen mensen. De vierde is de betrouwbare en verzekerde voedsel- en waterbevoorrading. De vijfde is het vermogen om in te gaan en om te gaan met de vraag hoe grote aantallen dodelijke slachtoffers een impact hebben op het maatschappelijk bestel.

De voorlaatste en zesde is betrouwbare en verzekerde communicatiesystemen aanhouden en organiseren en, ten slotte, betrouwbare en verzekerde transportsystemen waarborgen en organiseren.

Het is niet aan het nationale Crisiscentrum om bijvoorbeeld in te staan voor de energiebevoorrading of om ervoor te zorgen dat er meer drinkwaterreserves zijn. Wat het nationale Crisiscentrum wél sinds 2019 voor de crisis doet, is analyseren wat er in België als aanbod is om tegemoet te komen aan die zeven *baseline requirements* en de verantwoordelijke sector erop wijzen dat er moet worden geïnvesteerd in die verschillende domeinen.

Wat de derde en de vijfde baseline betreft, onderneemt het nationale Crisiscentrum zelf actie. De evacuatie van mensenmassa's of het verplaatsen van mensenmassa's is iets wat men risico-overschrijdend dient aan te pakken, net als het beheer van grote aantallen dodelijke slachtoffers. Het beheer van levende slachtoffers is dan weer de verantwoordelijkheid van de FOD Volksgezondheid.

Ik wil het nu graag hebben over de besluitvorming rond de lockdown. Wat er sinds 26 februari, de dag van de IKW, gebeurde, is goed bekend. Toch wil ik het graag herhalen voor de voorzitter en de commissieleden. Mede ingegeven door de beelden van dramatische situaties die ons bereikten vanuit andere EU-landen, werd de dagen volgend op 26 februari heel duidelijk dat de situatie ongezien was en niet langer onder controle te houden was, louter door op medisch vlak en gezondheidsvlak maatregelen te nemen. De mogelijke afkondiging van een federale fase kwam dan ook reeds aan bod op de vergadering van het kernkabinet van zondag 1 maart. Hierop werd echter beslist om voorlopig nog niet over te gaan tot fase 3 van de fases van de FOD Volksgezondheid en evenmin de federale fase af te kondigen.

Fase 2, waarin we ons op dat moment bevonden, heeft in theorie als doel de verspreiding van het virus te beperken door het opleggen van quarantainemaatregelen voor besmette patiënten en het in kaart brengen van hun contacten door contacttracing. Die maatregelen behoren volledig tot de competentie van de FOD Volksgezondheid. Daarover zal ik hier geen oordeel vellen, meer bepaald over het feit of hij al dan niet de vooropgestelde doelstellingen wist te bereiken.

Desalniettemin hebben mijn diensten en dat zijn alle diensten die onder de koepel van het ministerie en de FOD Binnenlandse Zaken actief zijn, en in het bijzonder het nationale crisiscentrum, ook in de

maanden februari en maart 2020 de ontwikkelingen in de gezondheids crisis nauwgezet opgevolgd. Ook het nationale crisiscentrum heeft waar het kon de coördinerende rol die hem is toebedeeld, volledig opgenomen.

Ter voorbereiding van de kernkabinetsvergadering van 1 maart 2020 heb ikzelf ook een nota verdeeld onder de eerste minister en de collega-ministers, waarin ik de nood beschreef aan een interdepartementale coördinatie om chaos in de bestrijding van het virus te vermijden. Op die kernkabinetsvergadering werd echter beslist dat de lead bleef liggen bij de FOD Volksgezondheid. Wel kon ik verkrijgen dat het nationale crisiscentrum voortaan actiever zou betrokken worden bij de verschillende sanitaire werkgroepen en taskforces, waar de FOD Volksgezondheid de leiding over had.

Parallel hiermee liet dat ons toe het contact met de verschillende bestuursniveaus van ons land te versterken en te intensifiëren. Nadat ik na de kernkabinetsvergadering op dezelfde dag de gouverneurs had ontvangen, gaf ik de opdracht aan het nationale crisiscentrum een interactie met hen op poten te zetten, die door de hele crisis tot op de dag van vandaag een sleutelrol is blijven spelen in de aanpak van de crisis, zowel wat medische als niet-medische aspecten betreft. De eerste conferentie van de gouverneurs vond plaats op 4 maart 2020. Het nationale crisiscentrum heeft hier ook moeten aandringen bij de collega's van de FOD Volksgezondheid om aanwezig te zijn op de meetings met de gouverneurs om de nodige gespecialiseerde info te geven en te antwoorden op zeer belangwekkende vragen die uitgingen van de collega-gouverneurs.

Natuurlijk is het werk hier niet gestopt. Op dat moment werden we er ons meer en meer van bewust dat de crisis ook andere sectoren dan de gezondheidszorg riskeerde te treffen. Via het Nationaal Crisiscentrum hebben we coördinatievergaderingen georganiseerd met onder meer vertegenwoordigers van onze bedrijfswereld en academische wereld. Dat is gebeurd ter voorbereiding van de beslissingen van de Nationale Veiligheidsraad van 10 maart 2020, die een eerste reeks aanbevelingen nam die een impact hadden op het openbaar leven. Daar hoorde ook de aanbeveling bij om geen evenementen te organiseren die meer dan duizend aanwezigen zouden tellen. Daags nadien kondigde de Wereldgezondheidsorganisatie COVID-19 aan als een wereldwijde pandemie. Dat bracht, samen met de steeds dramatische wordende toestand in onder meer de Italiaanse en Spaanse ziekenhuizen, de aanpak van de crisis in een niet eerder geziene stroomversnelling. Op 12 maart

2020 kondig ik na akkoord van de Nationale Veiligheidsraad dan ook de federale fase af.

Vanuit het Nationaal Crisiscentrum was er bovendien ook een rechtstreeks contact met de zogenaamde homologe instanties, voornamelijk die van de buurlanden en van Italië, want de situatie daar was op ons netvlies gebrand. Maar er waren ook contacten met meerdere internationale instellingen. Tot op vandaag vindt elke vrijdag een overleg plaats tussen het directoraat-generaal en de directeur-generaal van het Nationaal Crisiscentrum met zijn homologen van de Benelux, Nordrhein-Westfalen en Frankrijk om de toestand te bespreken in de respectieve landen en de maatregelen die daarmee gepaard gaan.

Daarnaast heb ik samen met het directoraat-generaal en de directeur-generaal van het crisiscentrum reeds in 2019 tot de oprichting van een Europees netwerk van directeurs-generaal van de crisiscentra. In dat netwerk wordt een informatie-uitwisseling en peerreview gedaan. Het is een ideaal kruispunt om best practices te delen en om suggesties en ideeën concreet uit te werken. Ondertussen werd het initiatief ook opgepikt door Europa en worden er gesprekken gevoerd om dat initiatief in te bedden in de EU-initiatieven rond crisisbeheer. Daaromtrent had ik ook vele contacten met de voorzitter van de Europese Commissie, mevrouw Von der Leyen.

Ik zal nu de federale fase bespreken, die inging op 14 maart 2020. De federale fase werd afgekondigd tijdens een regeerperiode van lopende zaken. Door de hoogdringendheid werd er dan ook gezocht naar een omgevingskader waarin bepalingen van de uitvoerende macht konden worden opgelegd op basis van bestaande wetten. Tijdens de periode van lopende zaken werden die wettelijke basissen gevonden in de wet op de civiele veiligheid, de wet op het politieambt en de wet op de civiele bescherming. Een extern advocatenkantoor bevestigde op vraag van eerste minister Wilmès, die ik hierover had gesproken, de gebruikte wettelijke basis voor het nemen van een ministerieel besluit.

Tijdens de periode van lopende zaken kon het ministerieel besluit dan ook perfect worden gebruikt als wettelijke norm om vrijheidsbeperkende maatregelen op te leggen. Ik wens nogmaals te beklemtonen dat, op basis van de volmachten die door de Kamer werden verleend aan de regering voor de bestrijding van de coronapandemie en de daaruit volgende KB's, het wettelijke bestaan van het MB wordt erkend. Dat hebben we tot op heden nog altijd kunnen aantonen.

De Nationale Veiligheidsraad, uitgebreid met de ministers-presidenten, besliste op 12 maart om de federale fase af te kondigen. De federale fase zou ons toelaten om de aanpak van de gezondheidscrisis naar een hoger niveau te tillen en een echt antwoord te bieden op de dramatische voorspellingen die van dag tot dag wijzigden, helaas in negatieve zin.

Wat de federale fase betreft, kan ik nog opmerken dat, wanneer de crisis haar oorsprong vindt in een ander departement, zoals hier dus het geval was, de overheid bevoegd voor de sector waarin de crisis is ontstaan, verantwoordelijk blijft om de bron van de noodsituatie in te dammen en de sector te beheren en te beheersen. Het is met andere woorden de FOD Volksgezondheid, die de verantwoordelijkheid bleef dragen voor alle medisch gerelateerde aspecten van de crisis en die in die rol uiteraard ook een doorslaggevende stem had in de genomen beslissingen.

De afkondiging van de federale fase stelde Binnenlandse Zaken echter wel in staat om de niet-medische maatregelen te coördineren. De taak van het nationale crisiscentrum was hierin van uitermate groot belang, maar ook de snelle heroriëntatie van de politiediensten die van de ene dag op de andere ingezet werden om nooit eerder geziene maatregelen te laten naleven.

Ik wil dan ook van de gelegenheid gebruikmaken om de diensten van Binnenlandse Zaken, de personeelsleden, het Nationaal Crisiscentrum, de politiediensten, de brandweer, de noodcentrales en de civiele bescherming, die cruciale bijdragen hebben geleverd aan het transport van mondkapjes en de productie van desinfecterende gels, maar ook de vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties, nogmaals van harte te bedanken. De uitdagingen waren interplanetair, maar de flexibiliteit van het personeel liet ons toe om in recordtijd een gigantische omwenteling van de hoofdkrachtinspanningen op poten te zetten en onze aandacht volledig te richten op het beheer van deze crisis.

Zoals u weet, waren dit zeer uitdagende dagen. Ik denk onder meer aan het feit dat de federale fase om middernacht in de nacht van vrijdag 13 op zaterdag 14 maart diende in te gaan. België maakte voor het eerst kennis met het fenomeen van *lockdown parties*, van Antwerpen tot Aarlen, van Oostende tot Aarschot. Het is echter dankzij het professionalisme van de politiediensten dat we erin slaagden om buiten enkele kleinere incidenten in onder meer Nijvel en Oostende op een geweldloze manier de eerste reeks van drastische maatregelen door te voeren. Er waren hiervoor ongeveer 10.000 politiemensen op de been in een

uiterst goede samenwerking met de federale politie en de lokale politiezones.

De federale fase liet het verder toe om de contacten met de gouverneurs en de burgemeesters verder te intensifiëren en de inspanningen ten volle op elkaar af te stemmen. Door een permanente opvolging van de evolutie van het virus en op basis van de raadgevingen van de specialisten van Volksgezondheid werd, zoals u weet, vlug beslist om de maatregelen nog verder te versterken vanaf woensdagmiddag 18 maart 2020.

Daardoor kwam ons land grotendeels tot stilstand. Ook hier zijn de veiligheidsdiensten erin geslaagd om de overgang op een rustige en gecoördineerde manier te laten verlopen.

De rol van de gouverneurs dient hierin zeker te worden onderstreept, alsook die van de burgemeesters. Over het algemeen heerste er een gevoel van samenhang en collegialiteit, en beseften we allemaal dat een lockdown het enige antwoord was en dat we op dat moment van de crisis geen andere optie hadden. Dus wegens gebrek aan testen, mondkapjes en een aantal andere zaken, was dit de enige mogelijkheid die ons restte om een implosie van onze gezondheidssector, met alle gevolgen van dien, te vermijden. Het besef van ernst leefde op dat moment ook echt bij de bevolking en bij al onze landgenoten. We stelden vast dat we konden rekenen op een grote bereidwilligheid van de bevolking om de maatregelen na te leven. Ik wil ook de diplomatie en de informerende rol onderstrepen die de politiediensten aan de dag legden in heel deze periode.

Er werd door de Infocel van het Nationaal Crisiscentrum dagelijks een analyse gemaakt van de percepties van de bevolking. Dit gebeurde onder andere op basis van de analyse van de media, de sociale media en ook de oproepen die binnenkwamen op het informatienummer. Deze analyse bood een inzicht in de openstaande vragen, de bezorgdheden en het algemene aanvoelen van de bevolking. De analyse werd samen met de actualiteit, bijvoorbeeld de cijfers en de situatie in de ziekenhuizen en de maatregelen, besproken tijdens een overleg met de kernleden van Infocel. Dat is een samenvatting van de mensen van het Nationaal Crisiscentrum, Sciensano, de FOD Volksgezondheid en een aantal andere vertegenwoordigers. Op basis van deze bespreking werden onderwerpen voor de communicatie, onder andere voor de persconferentie, geïdentificeerd. Op de dag van de persconferentie vond er om 10.15 uur, dus iedere dag, een briefing plaats met de verschillende sprekers en onder andere ook de dovertolken.

Omwillen van coronamaatregelen werd er van het begin voor gekozen om geen journalisten toe te laten tot de zaal.

De persconferentie werd en wordt live gestreamd via diverse websites. TV-ploegen kunnen de beelden rechtstreeks binnenhalen. Binnen- en buitenlandse journalisten kunnen vragen stellen via een online formulier. Die vragen worden via een assistent van Sciensano voorgelezen of worden en werden per mail beantwoord. Tevens zijn de interfederale woordvoerders na elke persconferentie beschikbaar voor de journalisten.

Er mag worden vermeld dat de persconferentie, het format ervan en de wijze van informeren zelfs internationaal tot goedkeuring en meer zelfs tot strekkend voorbeeld hebben geleid. Ik wil ter zake verwijzen naar *The New York Times*, die daarover een uitgebreid artikel heeft gebracht.

Die communicatie ligt in lijn met de strategische keuzes van het Nationaal Crisiscentrum, om steeds transparant en objectief te communiceren en te blijven communiceren. De officiële communicatie van de Infocel werd echter ook doorkruist met niet-afgestemde communicatie van experts en politici. Dergelijke vaak tegenstrijdige communicatie was, is en zal nefast blijven voor het vertrouwen van de bevolking in het crisisbeheer en voor het draagvlak van de maatregelen.

Er waren vragen over de taken van het Nationaal Crisiscentrum, net zoals ik zo-even reeds op een aantal gestelde vragen heb geantwoord.

Inzake het vervullen van een coördinerende rol door het organiseren van de COFECO kan ik meegeven dat er in 2020 66 coördinatievergaderingen waren. Inzake de videoconferenties voor de gouverneurs wijs ik erop dat er in 2020 82 videoconferenties met de gouverneurs waren. Zij zijn het beste bewijs dat er een heel ernstige, diepgaande en breed gedragen communicatieaanpak was.

Soms bleken structuren die in normale omstandigheden ook beleidsvoorbereidend werk verrichten, niet altijd gebruikt. Zij werden echter zeker geactiveerd. Er werd steeds over gewaakt dat ten minste de partners werden geïnformeerd over de toestand, dat de problematiek die erin naar voren kwamen, op de politieke tafel langs beide richtingen werd doorgegeven en dat de verschillende partners, ook de bestuurlijke partners zoals gouverneurs en burgemeesters, zoveel mogelijk werden betrokken bij het crisisbeheer.

Het informeren van de partners, ook buiten die vergaderingen, was een belangrijke opdracht van

het Crisiscentrum.

Het centrum probeerde ook telkens te anticiperen. Concrete voorbeelden daarvan zijn de opdracht aan de Ecosoc om een voedselbedelingsplan op te stellen, de specifieke vergaderingen die georganiseerd werden over de religieuze bijeenkomsten en de vragen om input die aan de lokale besturen zijn gesteld, onder andere over de heropening van de markten, de horeca en de evenementen in al hun gradaties. Ook illustratief voor de proactieve werking van het Nationaal Crisiscentrum zijn de oprichting binnen de COFECO van de handhavingshub, geleid door Directoraat 3, en de nationale logistieke hub, de NatLogHub, die geleid werd door D4.

Het juridisch ondersteunen van de minister van Binnenlandse Zaken bij de opmaak van de ministeriële besluiten, waarvan er in 2020 32 publicaties waren, is natuurlijk een essentiële taak van het centrum. Daarbij was er specifieke aandacht voor onregelmatigheden, onjuistheden en inconsequenties, om de waarde van het ministerieel besluit voor 100 % te waarborgen, zowel wat de wettelijke als de operationele aspecten betreft.

Het redactioneel ondersteunen van de regering bij de opmaak van de FAQ was een essentieel onderdeel. Er verschenen 45 publicaties van de *Frequently Asked Questions*. Daarbij was er specifieke aandacht voor onjuistheden en inconsequenties ten opzichte van het ministerieel besluit. Er werd ook voor gezorgd dat de FAQ een duidelijk antwoord konden bieden indien er onduidelijkheden waren, heel vaak op specifieke en soms zelfs individuele vragen.

Het communiceren van de maatregelen aan de brede bevolking, met aandacht voor specifieke doelgroepen, onder andere door het organiseren van persconferenties, was een vooropgesteld doel. In 2020 waren er 122 persconferenties, waarbij het ondersteunen van de FOD Volksgezondheid bij de communicatie natuurlijk een belangrijke rol speelde, met betrekking tot het up-to-date houden van de website van het ministerie van Volksgezondheid en het blijvend organiseren van het callcenter. Vervolgens was het antwoorden op vele vragen van de bevolking en van organisaties een dagelijkse opdracht. Er waren 5.900 behandelde fysieke vragen, rechtstreeks of onrechtstreeks, en 32.800 effectief behandelde vragen via de sociale media.

Het onderhouden van nauwe contacten met de homologen van het Nationaal Crisiscentrum met de buurlanden, om op die manier op de hoogte te blijven van de maatregelen die daar werden

afgekondigd, was natuurlijk een permanente bezorgdheid. Wij wilden ook iedere keer de gevolgen van maatregelen die in de buurlanden werden genomen, kunnen inschatten. Het Nationaal Crisiscentrum heeft ten slotte ook een belangrijke rol gespeeld in een steeds belangrijker actief nemen en sturen van maatregelen in het kader van het praktische covidbeheer. Ik denk dat men die rollen het best zou kunnen omschrijven als informatiekruispunt van alle overheden.

Het Crisiscentrum heeft er alles aan gedaan om de partners continu en in de mate van het mogelijke op de hoogte te houden van de feitelijke situatie, op basis van feitelijke en steeds geactualiseerde cijfers, de vragen te beantwoorden en ook proactief informatie te verspreiden. Het Crisiscentrum heeft echter, doordat er gekozen werd om niet via de gebruikelijke noodplanningstructuren te werken, waardoor het coördinatiecentrum COFECO buiten het werkelijke beslissingsproces kwam te liggen, haar rol in het crisisbeheer niet volledig kunnen waarmaken. Het Nationaal Crisiscentrum zou ook op dat vlak een grotere rol moeten kunnen spelen en de verschillende overheden hierin meer en beter kunnen adviseren en ondersteunen.

Verschillende parlementsleden stelden vragen over de verhouding met de Nationale Veiligheidsraad. De Nationale Veiligheidsraad heeft geen rol te spelen in het crisisbeheer. De Nationale Veiligheidsraad legt de prioriteiten voor het inlichtingen- en veiligheidsbeleid vast. De wetgeving houdt dus niet in dat de Nationale Veiligheidsraad een beslissingsmacht heeft in noodplanning en crisisbeheer. Hetzelfde geldt overigens voor het Overlegcomité, maar er is een politieke keuze gemaakt om via deze organen te werken en de facto zitten dan ook grotendeels dezelfde partners rond de tafel als in de beleidsceel, zoals die wel is voorzien in de noodplanning. Het verschil is dat de voorbereiding op de Nationale Veiligheidsraad verschilt van diegene die in de noodplanning staat. Ter voorbereiding van een vergadering van de Nationale Veiligheidsraad wordt er een DAB, een kern en een IKW georganiseerd, terwijl ter voorbereiding van een beleidsceel een COFECO wordt georganiseerd.

Dit maakt het besluitvormingsproces heel politiek en heel zwaar tegenover wat beschreven is in de noodplanning.

De federale fase liet ons ook toe om een brede kijk op de niet-medische aspecten van deze crisis te behouden. Ik denk dan in het bijzonder aan de paniecreactie bij de bevolking die tot hamstergedrag geleid heeft. Ik trad hierover in contact met vertegenwoordigers van de industrie in ons land en bracht persoonlijk, op regelmatige

basis, aan de bevolking de boodschap dat hamsteren helemaal niet nodig was. Ik deed dat onder meer bij een bezoek aan een Delhaize-filiaal, waar ik kon spreken met het management, met het personeel dat instond voor de logistieke bevoorrading en met de mannen en vrouwen aan de kassa's. De continuïteit van de voedselbevoorrading is nooit in het gedrang gekomen, met dank aan de vele vrouwen en mannen die getrouw en in een onzekere context hun plicht steeds zijn blijven vervullen.

Een andere factor bij de niet-medische aspecten van de crisis is de gespreide slagorde waarin de Europese lidstaten optraden en, jammer genoeg, nog steeds optreden. In de beginperiode was Europa sterk afwezig in de aanpak van de crisis. Dat resulteerde in zeer verschillende benaderingen van die crisis. Dat is een constante gebleven tot op de dag van vandaag. Ik spreek dan over de periode voor de voltrekking van de brexit en na de voltrekking daarvan.

Op vrijdag 20 maart werd de politieke beslissing genomen om de grenzen te controleren op niet-essentieel verkeer. Eigenlijk was dit geen op zichzelf staande regel, maar moest deze er ons van verzekeren dat de getroffen maatregelen ook in de grensstreek werden toegepast. Het strikt controleren van onze grenzen was in de recente geschiedenis nooit eerder doorgevoerd, met uitzondering van een donkere periode tussen 1940 en 1944. Dat zorgde voor erg sombere gedachten bij sommige mensen. Maar we slaagden erin om dit op slechts enkele uren tijd te realiseren, opnieuw met een bijzondere dank aan de politiediensten en de meeste burgemeesters van onze grensgemeenten.

Dit was meteen de laatste ingreep die de eerste lockdown vervulde. Die lockdown was ongezien in de naoorlogse Belgische geschiedenis, maar op dat moment, ik herhaal het nogmaals, was het het enige wapen om de verdere verspreiding van het virus en het imploderen van ons gezondheidssysteem te vermijden.

Mijnheer de voorzitter, collega's, ik sluit mijn inleiding af met de stelling dat ik er samen met het Nationaal Crisiscentrum over gewaakt heb om, op een authentieke en objectieve manier, de situatie te kunnen beheren en daarover transparant te communiceren. Ik onderstreep daarbij dat ons land beschikt over zeer performante noodplannings- en crisisbeheersystemen. Die systemen wordt dagelijks ingezet in situaties op verschillende niveaus. De partners binnen dat systeem kennen en erkennen elkaar in hun bevoegdheden. Ik pleit er dan ook voor om in de toekomst dat systeem ten volle te gebruiken en geen parallelle structuren op

te zetten.

Monsieur le président, voici pour mon introduction et pour la réponse à de nombreuses questions qui m'ont été envoyées.

De **voorzitter**: Hartelijk dank voor uw inleiding, mijnheer De Crem. De commissieleden krijgen nu het woord, in de volgorde van de grootte van de fracties. Mevrouw Ingels heeft als eerste het woord.

Yngvild Ingels (N-VA): Het doet mij plezier om u nog eens terug te zien, mijnheer De Crem.

Pieter De Crem: Dat is wederzijds. Dat geldt meteen voor alle collega's.

Cela vaut pour tous les collègues!

Yngvild Ingels (N-VA): Ik wil even op het eerste deel terugkomen, de rol van het Nationaal Crisiscentrum en het aanbod dat zij verschillende keren hebben gedaan. Ik begrijp een aantal zaken toch niet goed. Wanneer er zich een crisis of een dreiging van een uitbraak van een pandemie voordoet, dan is het volgens mij normaal dat dit in de beginfase enkel door Volksgezondheid wordt bekeken. Maar op een bepaald moment, liefst op voorhand in vredetijd, moet men afspreken vanaf welk moment, het schiermoment, moet worden overgegaan tot een nationale coördinatie waarbij het crisiscentrum de lead neemt. Bij vorige crisissen ging het dan bijvoorbeeld om een uitwisseling tussen de voorzitter en de ondervoorzitter van de beleidscel. De voorzitter was dan de minister van Binnenlandse Zaken en de ondervoorzitter kwam van het departement waar de crisis was ontstaan.

Mij is totaal niet duidelijk waarom men dat scharniermoment niet heeft afgesproken. Ik weet dat Volksgezondheid met fasen 1, 2 en 3 werkte. Men zou dan kunnen zeggen dat het gaat om de derde fase. Maar iedereen die deze fasen leest, begrijpt dat het veel te laat is wanneer het Nationaal Crisiscentrum in de derde fase wordt ingeschakeld, wanneer er totaal geen controle meer is over waar alles ondergebracht is. Het Nationaal Crisiscentrum moet al ingeschakeld worden vanaf fase 2 en geleidelijk aan beginnen kijken welke impact op welke sectoren er kan zijn.

Ik vind dat u goed geïllustreerd hebt hoeveel maal het Nationaal Crisiscentrum de zaken heeft aangeboden. Er was ook wel wat frustratie vanuit het crisiscentrum. Men heeft meermaals het aanbod gedaan, enkel op communicatief vlak. Maar ook daar zou dit uiteindelijk gestopt zijn omdat er weinig antwoorden kwamen van

Volksgezondheid. Die mensen zullen het ook wel heel erg druk hebben gehad, dus wil ik geen stenen werpen waar het niet hoeft.

Ik vond het vreemd dat u zegt dat de voorzitter van de FOD Volksgezondheid had verwezen naar de Mexicaanse griep en dat als voorbeeld had genomen om te zeggen dat het toen ook Volksgezondheid was die aan zet was.

Nu, ik kan getuigen, ik werkte op dat moment op het crisiscentrum. We hadden toen het voordeel dat er vaccins waren. Samen met een aantal collega's van het crisiscentrum heb ik een vaccinatiestrategie op logistiek vlak georganiseerd. Wij werkten samen met de mensen van Volksgezondheid en de mensen van het commissariaat, zoals de heer Van Ranst en dokter Reynders. Dat verliep zeer goed.

Men kan dus niet spreken van een slechte ervaring. Ten eerste, wat er gezegd werd over de Mexicaanse griep is niet juist. Dan is het gewoon niet correct om zo iets te zeggen. De samenwerking was in het verleden zeer goed. Dus begrijp ik nog steeds niet waarom dat zo stroef verlopen is.

Hebt u zelf contact gehad met de minister? U zegt dat men geen reactie kreeg, maar hebt u zelf op een bepaald moment de telefoon genomen om te bellen met uw collega? Waarom zou men immers een verbod krijgen om samen te zitten? Vandaar mijn eerste vraag aan u: hebt u zelf contact gehad met uw voormalige collega?

Hebt u enig idee wat de reden is waarom men zo terughoudend was om samen te werken? Dat men in het begin het risico wat anders inschatte, kan ik nog begrijpen, maar in februari zagen wij toch dat er iets van coördinatie en voorbereiding nodig zou zijn. Hebt u daar enig idee van?

U spreekt ook over de kern van 1 maart, waarvoor u de nodige voorbereidingen had getroffen om uw collega's te overtuigen om de federale fase af te kondigen. Wij zaten toen nog in die fameuze fase 2. Welke redenen gaf men daarvoor? Was het alleen maar omdat wij in fase 2 zaten dat men geen federale fase wilde?

Kan de minister van Binnenlandse Zaken de federale fase afkondigen? Ik weet dat u nooit zomaar en zonder overleg zou doen, maar ik vind het heel vreemd dat de kern daar toen niet in is meegegaan. Vooral, als ik hoor wat er allemaal is gebeurd op de IKW van 27 februari, vind ik het vreemd dat de kern daar niet voor openstond en vind ik het nog veel vreemder dat er begin maart aan de gouverneurs werd gezegd dat er niets moest worden voorbereid.

De gouverneurs hebben via hun kanalen contact met de burgemeesters, die verontruste vragen kregen van burgers, en die gewend zijn om zich voor te bereiden op iets. Zij kennen die structuren van crisisbeheer en noodplanning. Zij waren dus aan het wachten om te bekijken wat ze moesten voorbereiden. Ik begrijp het niet. Wat is er fout gelopen in die 2 à 3 weken in februari?

Dan kom ik aan mijn vragen over de Nationale Veiligheidsraad. Ik heb het reeds aan een aantal mensen gevraagd en u hebt er reeds voor een stuk op geantwoord. Ik ben ook blij dat u bevestigd hebt dat dit absoluut geen normale structuur is in crisisbeheer. Ik weet echter nog steeds niet juist waarom er gekozen is voor de Nationale Veiligheidsraad. Waarom heeft men een orgaan gebruikt dat eigenlijk puur security is en niet *safety*? Kunt u wat meer uitleggen waarom? Wie heeft die keuze gemaakt?

Dan heb ik nog een heel algemene vraag, waarvoor ik mij verontschuldigd. Ze is niet eenvoudig om op te antwoorden uit de losse pols. Wat zijn voor u, uit uw persoonlijke ervaringen, de belangrijkste aanbevelingen die wij moeten meenemen?

Barbara Creemers (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, mijn collega Hennuy volgt alles, maar is nog onderweg naar huis. Misschien pikt ze straks nog even in, indien ze iets heeft gehoord waaraan ik niet denk. In het andere geval neem ik inderdaad het woord.

Mijnheer De Crem, ik dank u voor uw precieze toelichting, waarin ook nu weer chronologisch werd gewerkt.

U bent terecht ook teruggekomen op een heel aantal vragen waarmee wij nog zaten na de passage van de heer Raeymaekers van het Crisiscentrum. Ik ben nog eens even door mijn schriftje gegaan. U bent inderdaad op een aantal zaken al teruggekomen.

Niettemin blijf ik zoals mevrouw Ingels een heel klein beetje op mijn honger zitten. De heer Raeymaekers heeft ons immers een aantal keer iets opgemerkt, zeker toen ik hem vroeg naar de frustraties ter zake. Wij voelden in zijn betoog dat hij erg gefrustreerd was over de hand die hij meer dan een keer heeft uitgestoken en die door de FOD Volksgezondheid werd geweigerd. Wij voelden de frustratie daarover.

Toen ik hem daarnaar vroeg, antwoordde hij mij dat het om een politieke beslissing ging en dat hij had uit te voeren wat de politiek beslist. Kunt u mij nog

meer toelichten hoe een en ander precies is gegaan?

Immers, als er een politieke beslissing is, begrijp ik dat het net zozeer de beslissing was van voormalig minister De Block als de uwe of een gemeenschappelijke beslissing van de kern of van de toenmalige regering in lopende zaken. Op welk niveau is de beslissing genomen en verdedigd om in die fase te blijven zitten en met de uitgestoken hand van het Crisiscentrum niks te doen? Wat zijn uw beweegredenen ter zake geweest? Wat hebt u geprobeerd te veranderen? Vooral ook, want daarvoor zitten wij hier, hoe pakken wij dat aan in een volgende crisis?

Mevrouw Ingels verwees al naar het scharniermoment waarop wij zeker breder moeten schakelen dan enkel naar de sanitaire situatie. Ergens moeten wij dat moment kunnen vastleggen. Uw voormalig collega De Backer is begonnen met te stellen dat er eigenlijk een orgaan zou moeten komen dat volledig transversaal werkt onder de voogdij van de eerste minister en waarin alle structuren zijn opgenomen.

U merkte op dat wij moeten vermijden dat er allemaal parallelle structuren zijn. Eigenlijk moet ter zake heel transversaal worden gewerkt, zodat ongeacht om welke crisis het ook gaat, er altijd zal worden samengewerkt in een orgaan waarin samenwerking het uitgangspunt is, en niet iedereen op een eigen eiland werkt.

Kan een dergelijk orgaan voorkomen wat is fout gelopen of zullen wij sowieso met die verschillende fasen te kampen krijgen?

Ik wil, enerzijds, weten wat er precies is fout gelopen en, anderzijds, wil ik vooral leren hoe wij dat beter kunnen doen. Daarom zitten wij hier nu eenmaal.

U hebt het ontbreken van de stock vermeld. Het was mooi hoe u het verwoordde. U hebt het bewust een crisis binnen een crisis genoemd.

Mijnheer De Crem, u draait al even mee op het hoogste niveau van onze Belgische politiek. Hoe bekijkt u dat vanuit uw vroegere petje als minister van Defensie? U was misschien toch betrokken toen de stock er nog wel was in de kazernes. Was u, net zoals de heer Geens die we vanmorgen hebben gehoord, pas echt op de hoogte toen het bij de vicekabinetten terecht kwam?

U zegt dat als er een stock ontbreekt, dat een crisis veroorzaakt binnen een crisis. Dan wordt u ook mee geïmpacteerd. Was u erbij betrokken? Wat was uw aandeel daarin? Wat hebt u daaraan

proberen te doen?

Als ik u goed begrijp zegt u naar aanleiding van de aanbevelingen van de NAVO, die heel interessant waren, dat we tot elke prijs moeten vermijden dat we nog eens zonder zo'n stock komen te zitten. Heb ik u daar goed begrepen?

We hebben deze vraag niet in de voorbereide vragen opgenomen omdat ze niet tot onze huidige bevoegdheden behoren, maar ik wil ze u toch stellen. Wij hadden vanmorgen een gedachtewisseling met voormalig premier Wilmès. Ik heb bij haar een paar keer aangedrongen op een evaluatie van alles wat binnenkwam in de loop van september en de aanloop naar de tweede golf. U was toen minister van Binnenlandse Zaken. U was betrokken bij de verslagen van de experts. Hoe kijkt u daar nu op terug? Wat kunnen we daaruit leren? Wat is daar misgelopen? Hoe komt het dat we de aanloop van die tweede golf onderschat hebben? Hoe komt het dat we niet zagen dat die curve exponentieel aan het stijgen was? Of we zagen het misschien wel aankomen, maar we hebben niet voldoende geageerd. Kunt u daarop uw licht laten schijnen?

Dan zei u iets heel interessants wat ik nog niet wist. Er werd een analyse gemaakt van de perceptie van de bevolking, op basis van wat in de sociale media verschijnt, in nieuwsberichten, in reacties overall. Ik vond dat heel interessant, want zo krijgt men een beeld van de mate waarin de maatregelen worden opgevolgd en welke maatregelen gemakkelijk ingang vinden bij de bevolking en welke niet. Bestaan daar rapporten en evoluties van?

Het lijkt mij heel interessant, ook voor gedragspsychologen, om inzicht te krijgen in waarvoor er een draagvlak bestaat en waarvoor niet.

Van de communicatiecel van het crisiscentrum hoorde ik de grote verzuchting en frustratie dat zij heel vaak achter de feiten aan moesten lopen. Er werd iets beslist op een overlegcomité. Dan kwam er een perscomité. Dan kwamen er heel veel vragen, maar zij konden daar nog niet gedetailleerd op antwoorden omdat de ministeriele besluiten nog niet klaarwaren. Zij zaten met een grote frustratie omdat ze bepaalde informatie nog niet konden communiceren.

Hebt u daar lessen uit getrokken om het in de toekomst anders en beter te doen? De communicatie met de bevolking zal nooit goed genoeg zijn maar we kunnen wel nog enkele tandjes bijsteken. Hebt u een antwoord op die frustratie? Hoe kunnen we dat stuk communicatie in aanbevelingen gieten, zodat het een volgende

keer beter gaat?

Hervé Rigot (PS): Monsieur le président, je vais essayer d'être le plus rapide et efficace possible pour vous permettre, à toutes et à tous, d'obtenir les réponses que nous attendons.

Monsieur De Crem, la gestion de crise classique est écartée. Vous l'avez évoqué dans le timing, on attend les événements des *lockdown party* du week-end des 13 et 14 mars avant d'enclencher véritablement la phase fédérale de gestion de crise. Vous avez également souligné que, pour vous, il était essentiel de la déclencher. Avez-vous envisagé de déclencher cette phase plus tôt? En avez-vous parlé? Auriez-vous souhaité qu'elle soit déclenchée plus tôt? Des modifications peuvent-elles être apportées dans ce cadre pour pouvoir déterminer le moment clé où l'on passe en phase fédérale?

En termes opérationnels, comme Mme Wilmès l'a indiqué ce matin encore, dès le départ, on s'est écartés de la gestion de crise classique telle qu'elle est pourtant prévue dans notre législation. Si je comprends bien, vous estimez qu'on aurait dû se baser sur celle-ci. Comment évaluez-vous la structure de gestion de crise dont nous disposons aujourd'hui? Est-elle aussi adaptée à la gestion de crise prolongée, puisque nous sommes ici dans une crise de très longue durée? Vous avez souligné votre souhait d'avoir plus d'interactions et plus de contacts avec le volet Santé. Comment pourrait-on améliorer les choses justement? La concertation est essentielle pour que vous puissiez, en tant que ministre de l'Intérieur, garantir la mise en œuvre des mesures dans le respect des textes, des missions et des forces en présence. Que vous manquait-il et qu'auriez-vous souhaité?

Je reviens aussi sur la gestion des frontières et, avec elle, la gestion des départs et des retours de vacances. Comme on l'a vu, les vacances de carnaval ont véritablement été un accélérateur de la propagation du virus à la fin du mois de février. À ce moment, on n'a pas mis en place un système de contrôle des retours, qu'il s'agisse de quarantaines, de *testing* ou d'autres mesures. Mme Wilmès nous expliquait tout à l'heure qu'il n'y avait pas d'indicateurs ou de rapports nous enjoignant de le faire. Au contraire, les rapports allaient plutôt dans le sens de dire qu'il n'était pas utile de prendre des mesures complémentaires. Dès lors, avez-vous envisagé un contrôle dès ces vacances de carnaval? Que manquait-il à ce moment-là pour gérer ces retours?

Quelques mois plus tard, dans une autre phase, on parle des vacances estivales. Tout ce problème des codes orange, rouges, des zones nécessitant

une mise en quarantaine ou pas, a été très confus au niveau de la population. Ces modifications de règles incessantes sont surprenantes. En effet, l'Europe annonce la réouverture des frontières le 15 juin et on a le sentiment qu'on ne se prépare justement pas à gérer les frontières, les départs et les retours.

Qu'est-ce qui a fait défaut? On manquait peut-être de moyens pour contrôler les retours au pays. Manquions-nous d'un cadre légal? Ou n'a-t-on pas jugé impératif de contrôler les frontières et les retours au pays dès le 15 juin? Quelles recommandations formuleriez-vous pour l'avenir afin d'éviter ces changements incessants? Je comprends bien qu'il s'agissait d'un phénomène nouveau. Avec le temps, nous avons dû améliorer les processus et les stratégies. Mais on aurait pu éviter la perte d'adhésion liée à des changements incessants. Comment les éviter? Comment garantir le respect des mesures qui semblaient s'imposer? Nous avons vu aussi de l'irrespect chez certains de nos concitoyens. Estimez-vous que nous aurions dû être plus fermes dans le contrôle?

En ce qui concerne la mise en oeuvre opérationnelle des mesures, les forces de l'ordre ont été en première ligne dès le départ, le 18 mars. Vous l'avez souligné. Cette solution s'imposait et, heureusement, dans la première phase, elle était plutôt préventive. Nous avions une grande adhésion de la population et, dès lors, le message était relativement facile à faire passer. Vous l'avez évoqué: beaucoup de nos concitoyens respectaient alors les mesures. Mais aujourd'hui, les forces de l'ordre sont encore et toujours dans un contexte très difficile, bien plus difficile qu'alors. Aujourd'hui, la population éprouve un ras-le-bol, une perte d'adhésion. Les forces de l'ordre sont amenées à veiller à l'application des multiples mesures prises. Et elles sont aussi exposées au virus. Quelle est votre position sur la recommandation de la police en tant que secteur essentiel, dans le cadre des *testings*, des équipements de première intervention, des vaccinations? A-t-on suffisamment de moyens humains pour faire face à toutes ces mesures? A-t-on suffisamment de moyens logistiques pour nos troupes, et de moyens pour les protéger?

Nous avons vu aussi qu'au niveau local, les zones de police ont été très impactées. Elles ont été amenées à réagir très rapidement pour comprendre les mesures, les mettre en oeuvre et en contrôler le respect. Vous avez expliqué les renforts de la police fédérale. Mais pourquoi ne pas avoir davantage renforcé les zones de police locale par le détachement de policiers fédéraux au sein de celles-ci, pour être au cœur même des problèmes rencontrés dans les localités?

En début de crise, lors des premières mesures de confinement, nous avons traversé une vraie cacophonie. Les décisions avaient un effet presque immédiat et, comme vous l'avez dit, il y a eu un gros *bug* au départ. Le CNS annonçait le 27 mars des dispositions qui ne se sont traduites en arrêtés que le 3 avril. Puis c'est le flou. C'était très compliqué pour les gouverneurs et les bourgmestres, notamment, qui devaient mettre en oeuvre sans délai des mesures dont ils ne comprenaient pas forcément l'interprétation et pour lesquelles ils n'avaient pas encore l'arrêté. La GPI estime qu'il est nécessaire de raccourcir ces délais entre l'annonce des décisions, la publication des FAQ - une bonne chose - et la publication des arrêtés.

C'est une recommandation importante du rapport d'évaluation de la *task force* GPI, en termes d'opérationnalité. Qu'en est-il de la coordination avec les parquets pendant la crise? Les directives de politique criminelle étaient-elles claires? Avez-vous des recommandations dans ce cadre?

Je vous l'ai dit, monsieur De Crem: il y a eu un réel problème de cohérence et de très sérieuses difficultés au démarrage pour faire appliquer les mesures. Partagez-vous cet avis? Comment aurait-on pu améliorer la communication et la mise en oeuvre?

Vous avez évoqué que vous aviez des communications fréquentes avec les gouverneurs. Aurait-on pu encore avoir une communication plus forte, plus intense avec eux? Avec les bourgmestres, aussi? Et puis, avec les chefs des zones de police?

L'arrêté royal du 20 mars 2020 a été modifié dix fois jusqu'au 11 juin 2020. Il faut bien reconnaître qu'un chat n'y aurait pas retrouvé ses jeunes. Quelle coordination des tâches et de la coopération a-t-elle été mise en place entre la police fédérale et locale pour avoir une bonne analyse, une bonne compréhension des situations?

Le rapport de la *task force* GPI indique aussi que la police n'a pas été suffisamment impliquée et consultée dans la concertation que vous avez menée avec les pays voisins. Partagez-vous ce constat? Comprenez-vous ce constat? Qu'est-ce qui doit être amélioré?

Le rapport d'évaluation souligne les difficultés rencontrées lors de l'exécution de la mission des contrôles aux frontières, notamment en raison du caractère général de l'arrêté royal. Ce besoin semble s'être accru en phase de déconfinement. Je vous l'ai dit tout à l'heure. L'utilité des contrôles

aux frontières a été fortement remise en question par le personnel du terrain à certains moments.

J'aimerais avoir quelques précisions sur les capacités disponibles dans ce cadre, au fil de la crise, pour assurer ce contrôle des frontières. Quelles sont les recommandations pour mieux gérer les flux et les contrôles à l'avenir?

Nous avons vu que Police-on-web a été un outil très important. Le e-formulaire était nécessaire pour permettre encore à nos concitoyens, dans le cadre surtout de la première vague de confinement, de pouvoir signaler des faits tels que des coups et blessures, des menaces, des harcèlements, des vols sans violence, des pertes d'objets ou de documents, etc. Nous avons pu voir, entre le 28 avril 2020 et le 22 juin 2020, plus de 10 000 faits liés à ces délits qui ont été signalés. À titre de comparaison, nous étions à 10 700 faits pour l'année 2019.

En matière d'accompagnement des victimes, qu'a-t-on pu mettre en place dans ce contexte? Il y a forcément des victimes lorsqu'il y a de tels faits, en matière spécifiquement de violences intrafamiliales, de suivi et de protection des victimes. Quelle attention avez-vous pu porter aux publics vulnérables, comme les sans-abri par exemple?

On a souvent signalé dans cette commission spéciale covid le problème de leadership et le problème de communication. Je ne vais pas revenir sur l'ensemble, mais je reviendrai évidemment sur la communication à l'égard du citoyen et la communication à l'égard des gouverneurs, bourgmestres, policiers. C'est essentiel.

Qu'avez-vous appris de cette communication? Quelles recommandations formulez-vous, pour le futur, en termes de communication à destination des gouverneurs qui sont chargés d'interpréter les arrêtés et de veiller à leur mise en œuvre, à destination des bourgmestres, des chefs de zone et de la population?

Depuis le départ, nous avons plaidé pour intégrer, dans cette communication, les publics les plus vulnérables, celles et ceux qui n'ont pas forcément accès aux conférences de presse, à internet, aux spots télévisés. Cette dimension a-t-elle été intégrée dans votre politique et dans les actions qui ont été menées au niveau du ministère de l'Intérieur? Pouvez-vous nous donner des explications à ce sujet?

Le rapport d'évaluation de la task force indique la nécessité d'accorder suffisamment d'attention à ce

que la police apparaisse sous un jour positif dans les médias. Au départ, c'était évidemment le cas. Mais quand le citoyen en a ras-le-bol, quand on perd son adhésion, quand cette perte d'adhésion impose à nos forces de l'ordre de ne plus avoir seulement une approche préventive, mais aussi, et malheureusement, une approche sanctionnatrice et répressive, leur image se détériore malgré eux. Quel est votre avis sur la question? Comment peut-on faire pour relancer cette nécessaire communication d'image positive de nos policiers qui sont au front dans des contextes vraiment difficiles? Quels sont les outils mis à disposition?

Vous avez évoqué la complexité des structures. Il y a la complexité de l'État. Pour le futur, la police demande la mise en place de structures claires de gestion de crise dans le cadre desquelles les rôles et les modalités de chacun sont clairement définis. On a vu un certain changement avec l'arrivée du commissariat coronavirus, en octobre dernier. Beaucoup de personnes nous l'ont confirmé. Mme Wilmès l'a encore fait ce matin. Il permet de mettre de l'huile dans les rouages. Il permet aussi de créer un lien entre les différents niveaux de pouvoir, entre les groupes de travail, entre les task forces. Selon vous, la nomination d'un coordinateur de crise aurait-elle pu être envisagée, dès le début de la crise, ce qui aurait peut-être permis d'éviter les écueils qui ont été rencontrés en termes de gestion et de coordination? Comment jugez-vous l'action de ce commissariat dans le cadre de la crise que nous traversons?

J'en arrive à l'impact des mesures sur la population et les policiers. Ces mesures ne sont évidemment pas sans conséquences sur la santé mentale. On parle souvent de ces conséquences sur la population (épuisement, ras-le-bol, burn-out, augmentation des situations de dépression). Mais nos policiers aussi drillés, aussi formés soient-ils n'échappent pas à ces situations. Certains experts estiment d'ailleurs que la crise a des impacts terribles sur nos agents et sur nos policiers. Quelles sont les initiatives qui ont été mises en place en matière d'écoute de nos policiers qui en ont manifesté le besoin ou qui en manifesteraient le besoin à l'avenir?

Quelles propositions formulez-vous à ce niveau?

Monsieur De Crem, je vous remercie pour votre présence aujourd'hui, votre disponibilité et les réponses que vous ne manquerez pas d'apporter.

Dominiek Sneppe (VB): Mijnheer De Crem, bedankt voor uw uiteenzetting, die ons toch nog wat nieuwe inzichten heeft bijgebracht. De werkzaamheden van onze commissie lopen op hun einde en we hebben al heel wat mensen en

instanties gehoord. Het was niet altijd even interessant, maar vandaag was het dat voor ons dus wel.

Ik wil het even hebben over de relatie tussen het Nationaal Crisiscentrum, het NCC, en de FOD Volksgezondheid. Heel in het begin zei u dat het NCC niet op de hoogte gebracht werd van de situatie door de FOD Volksgezondheid, omdat die ook niet wist wanneer het NCC te contacteren. Staat dat dan nergens in een of ander noodplan of ander plan? Staat er nergens wanneer of in welke fase van een crisis dat moet gebeuren? Dat kan ik bijna niet geloven. Kunt u daar nog over uitweiden? Werd op de Ministerraad de minister van Volksgezondheid niet geïnterpelleerd door collega-ministers over de situatie of over de ernst daarvan? Daaruit zou kunnen blijken of het NCC al dan niet gecontacteerd moet worden. Vanuit de administratie werd geen actie ondernomen, maar blijkbaar toch ook niet vanuit de politiek. Wat is mening daarover?

Daarna zei u dat Volksgezondheid op 27 maart nog geen noodzaak zag om samen te werken met andere departementen. Er was zelfs een verbod om samen te zitten met de administratie van andere departementen. Dat is nieuw; dat hadden wij nog niet gehoord. Zijn daar dan ook bewijzen van, zoals mails, documenten, brieven of verslagen, zodat we uw uitspraken kunnen staven? Het is natuurlijk uw woord tegen dat van anderen. Kunt u bewijzen voorleggen aan de commissie?

De FOD Volksgezondheid heeft eigenlijk te lang vastgehouden aan zijn initiële leidingpositie. Het is logisch dat de FOD Volksgezondheid bij het begin van de crisis, die een sanitaire crisis is, de leiding neemt, maar hij heeft dat te lang volgehouden, heb ik van u begrepen. Was het de administratie, die dat zo wilde, of de politiek? Ging dat over postjes, imago, prestige? Waarom is dat gebeurd?

U zegt terecht dat de stock de verantwoordelijkheid is van Volksgezondheid. U zegt echter ook dat het NCC meermaals aangehaald heeft dat een stock nodig is. U verwijst ook naar een document van de NAVO. U zegt dat u er meermaals naar gevraagd had. Is er daar documentatie rond? Zijn er brieven, mails, verslagen daarrond om dit te staven?

Op 1 maart is er een vergadering van het kernkabinet waar de federale fase ter sprake komt, maar nog niet wordt afgekondigd. Waarom werd ze toen nog niet afgekondigd? Ik krijg graag een korte verslag van het verloop van die vergadering. Wordt die federale fase daar eventjes en cours de route aangekaart of ontstaat er daarover een hevige discussie? Waren er voorstanders die wilden dat

de federale fase onmiddellijk werd afgekondigd, en anderen die zeiden dat het maar een griepje was? Ik krijg graag toelichting bij het verloop van die vergadering en het uitstel van de afkondiging van de federale fase.

U zegt dat toen de conferentie van gouverneurs werd samengeroepen, er bij de FOD Volksgezondheid op moest worden aangedrongen om iemand van de FOD daarbij aanwezig te hebben. Het eerste deel van uw betoog ging daarover. Ik vraag mij af wie daar zo op de rem stond. Kunt u ons een naam geven of ons wat meer informatie geven? Er is daardoor immers heel wat tijd verloren gegaan. Als de federale fase al op 1 maart was afgekondigd, dan hadden we misschien 14 dagen eerder concrete actie kunnen nemen, wat misschien een slok op de borrel had gescheeld.

Ik wil nog even ingaan op de vragen waarop we geen antwoord hebben gekregen. Op 30 juni wilde de burgemeester van Deinze, Jan Vermeulen, de mondmaskerplicht invoeren, gelet op het stijgende aantal besmettingen in zijn gemeente, maar u riep hem tot de orde. Hadden de steden en gemeenten niet meer bevoegdheden moeten krijgen om de crisis lokaal aan te pakken? Door de zesde staatshervorming had dat heel goed gekund, maar dat werd niet gedaan.

Ook bij de tracing werden de steden en gemeenten heel laat betrokken. Waarom werden zij daar niet eerder bij betrokken? Moet dat volgens u bij een volgende pandemie een optie zijn? Moeten de steden en gemeenten een plaats krijgen in het pandemieplan? Hoe ziet u dat als burgemeester?

Ik laat in het midden of de maatregelen gesteund zijn op wetenschappelijk inzicht, maar ze moeten worden afgedwongen door te dreigen met forse boetes.

Wat zegt dat dan over het beleid? Kunt u daar ook even uw visie op geven?

In de eerste golf werden de grenzen voor niet-essentiële verplaatsingen gesloten. Het vrij verkeer van personen blijkt in een pandemie immers een van de grote oorzaken van de verspreiding van het virus. Waarom zorgde het sluiten van de grenzen dan voor zoveel ophef en waarom werd het in de tweede golf niet sneller toegepast?

Naar aanleiding van het sluiten van de grenzen bood Defensie ook haar hulp aan. Waarom bent u daar niet op ingegaan? Wat was daar de reden voor? Zijn er nadelen verbonden aan hulp van het leger? Mocht u nog in functie zijn als minister, zou u dan opnieuw een dergelijk aanbod afslaan? Dat

zou de taken van de politie die zich opstapelen, zeker door het handhaven van de maatregelen, eventueel kunnen verlichten. Naar aanleiding van de terreurdreiging hebben wij gezien dat Defensie perfect bepaalde taken kan overnemen. Waarom bent u niet op dat aanbod ingegaan?

In *Knack* van 24 mei 2020 zei u dat, als er een tweede opstoot kwam, wij in een ander scenario zouden terechtkomen, dat van tracking en tracing. U meende ook dat het uitgesloten was dat wij zouden terugkeren naar eerdere lockdown-maatregelen. Ondertussen hebben wij een tweede lockdown gehad, die semilockdown werd genoemd door de regering, en morgen begint de derde lockdown. Wat is uw mening daarover? Vindt u dat een verdedigbare beslissing? Hoe zou u zelf de tweede en derde lockdown hebben voorkomen?

Michel De Maegd (MR): Monsieur De Crem, je vous remercie pour votre présentation et pour les réponses que vous nous avez apportées. Je vous remercie aussi pour tout le travail que vous avez accompli durant cette gestion de première vague de la crise.

Votre exposé était déjà très complet. Mon intervention sera donc brève. Les collègues ont posé des questions que je souhaitais également poser. Monsieur De Crem, vous l'avez dit, il s'agissait là de la pire crise de notre histoire depuis la fin de la Seconde Guerre mondiale. On l'a vu dans votre exposé comme dans celui des personnes qui vous ont précédé. Les mesures ont toujours été prises en fonction des informations scientifiques dont on disposait au moment où elles étaient prises.

Tournons-nous à présent vers l'avenir! Grâce à l'expérience acquise ces derniers mois, cherchons à voir quels éléments peuvent être apportés en vue de gérer de manière plus efficace que cela ne l'a été, une éventuelle future crise sanitaire autre que celle qui est toujours en cours malheureusement! Dans cette optique, j'aimerais revenir sur certains éléments de votre présentation. D'abord, monsieur De Crem, à votre estime, que pourrait-on encore faire pour améliorer la préparation de notre pays à ce type de crise? Vu votre positionnement pendant la crise, je pense notamment aux stocks stratégiques, aux lignes de production des masques et autres équipements de protection.

Deuxièmement, au-delà du fonctionnement du Centre de Crise que vous nous avez expliqué de long en large et en détail, comment évaluez-vous, avec votre expérience, la structure de gestion de crise actuelle et le fonctionnement des différents organes auxquels vous avez participé durant la première vague?

Troisièmement, vous avez parlé de la communication et des moyens qui avaient été mis en oeuvre dans ce cadre. Estimez-vous que tout ce qui pouvait être fait l'a été en termes de communication? Ou bien, avec du recul, estimez-vous que certaines campagnes auraient pu être menées autrement? Concrètement, si vous étiez confronté à une nouvelle crise identique, que préconiseriez-vous en termes d'actions? Agirait-on de la même façon ou pas?

Quatrièmement et dans un même ordre d'idées, un constat s'impose aujourd'hui, monsieur De Crem: l'adhésion aux mesures s'effrite. On l'a vu depuis plusieurs semaines, malheureusement. En tant qu'ancien ministre de l'Intérieur, votre sentiment m'intéresse bien sûr, vous qui avez joué un rôle de premier plan. Comment, selon vous, anticiper cette perte d'adhésion qui, on l'a vu dans les autres auditions, est malheureusement inéluctable? En effet, au début d'une crise, l'adhésion des gens est plus forte mais sur la durée, elle devient de plus en plus difficile. Comment anticiper cette perte d'adhésion et, surtout, comment y réagir quand elle se présente? Comment optimiser l'adhésion du public aux mesures d'une telle crise inédite?

Enfin, sur un plan plus large, avez-vous pu, monsieur De Crem, interagir avec vos homologues de l'Intérieur en Europe? Comment s'est déroulée cette coordination? Comment s'est déroulé cet échange d'expériences s'il a eu lieu?

Puisque cette crise est une pandémie, comment estimez-vous – fort de votre expérience – que nous pourrions améliorer la coordination européenne?

Nawal Farih (CD&V): Mijnheer De Crem, dank u voor de uitvoerige toelichting. Er zijn bepaalde nieuwe aspecten aan bod gekomen, die wij eerder nog niet hebben gehoord. Een groot deel van mijn antwoorden kreeg ik al door uw uiteenzetting.

Ik wil nog wel twee vragen stellen. Eentje gaat over de lockdowns. Werd er tijdens de legislatuur waarvan u deel uitmaakte, een plan gemaakt voor lokale lockdowns? Heeft dat ooit op tafel gelegen? Wanneer is dat dan precies gebeurd? Is dat iets waarvan u zegt dat we er in de toekomst meer gebruik van zouden moeten kunnen maken? Graag uw persoonlijke mening over dat concept.

De tweede vraag gaat over de ministeriële besluiten. Vandaag wordt daar nog altijd mee gewerkt. Ik vraag mij af hoe u dat ziet. De basis vandaag is de wet betreffende de civiele veiligheid. Graag kreeg ik uw inzichten of dat een goede werkmethode is. Zo niet, welke werkmethodes adviseert u de commissie dan? Daarbij aansluitend

nog een extra vraag. Werd er gedurende de vorige legislatuur, waarin u zelf minister was, gesproken over een pandemiewet? In hoeverre was daar al beweging rond? Kunt u ons daar iets meer toelichting over geven? Dank u wel voor het verrichte werk tijdens uw ministerschap, trouwens.

Thierry Warmoes (PVDA-PTB): Mijnheer De Crem, dank u voor uw uiteenzetting. Ik moet eerlijk zeggen dat ik toch een klein beetje op mijn honger blijf zitten inzake de cruciale rol die u gespeeld heeft als minister van Binnenlandse Zaken.

Collega's, zoals u weet heeft de PVDA-PTB-fractie altijd de strijd tegen het coronavirus gesteund, ondanks alle geklungel dat er is geweest met de maskers, het falende test- en tracingbeleid en de vaccinatiecampagne. De bevolking is altijd solidair geweest om de verspreiding van het virus te stoppen. Ondanks de goede wil van de bevolking stellen wij toch vast dat de strijd tegen het covidvirus op een bepaald moment eigenlijk politiek een strijd tegen de burger werd. Ik denk dan aan de kwestie van de drones, aan de kwestie van de huiszoekingen. Wij willen dan vandaag ook van de gelegenheid gebruik maken om met gewezen minister De Crem even stil te staan bij de rechtsstaat en het vertrouwen van de burger in de politiek, zeker na de spraakmakende reportage over privacy die gisteren in *Pano* op de VRT te zien was. Zeker ook als ik vandaag, bij wijze van spreken net, de tweet zie van de heer Lachaert die het geen goed idee vindt om een parlementair debat te houden over de nieuwe lockdown.

"Iedereen wacht ongeduldig op het ministerieel besluit met de nieuwe maatregelen omdat men zich wil kunnen organiseren. Beeld je eens in dat, zoals sommigen bepleiten, wij nu nog dagenlang debatten en een stemming in het Parlement moeten hebben alvorens wij echt weten hoe het zit."

Dat is nu het niveau van de democratie waarop wij beland zijn. Ik vind dat bijzonder erg. Ik roep de Vivaldi-partijen op onze democratie een beetje beter te respecteren.

Verschillende experts inzake mensenrechten hebben gesproken over een zogenaamd hellend vlak. Daarmee bedoelen zij eigenlijk dat in een algemene crisissfeer beetje bij beetje onze rechten en vrijheden uitgehold worden. Wat ons betreft, is die vrees terecht. Zeker nu wij naar een nieuwe lockdown gaan zonder dat de politiek toegeeft dat zij er maar niet in slaagt de crisis, die nu al meer dan een jaar bezig is, goed aan te pakken.

Ik wil dat illustreren met vier punten, mijnheer de gewezen minister.

Eén van de belangrijkste discussies die er in het afgelopen jaar geweest zijn, gaat over de administratieve woonstbetredingen door de politie. Het is stilaan duidelijk dat sommige korpschefs en sommige burgemeesters zich allesbehalve terughoudend hebben opgesteld. Die woonstbetredingen waren moeilijk legaal te noemen.

Een wetswijziging van 2018 aan de wet op het politieambt maakt het voor de politie mogelijk een woning te betreden, onder artikel 27 meen ik, wanneer er sprake is van een uitermate ernstige en op handen zijnde bedreiging die het leven of de lichamelijk integriteit van personen bedreigt. Die wet is gewijzigd om agenten een wettelijk kader te bieden om op te treden bij een brand of een gaslek en effectief de woning van mensen te betreden om ze te redden. Die wet dient dus eerder voor zeer urgente en kritieke bedreigingen en niet zozeer voor de bestrijding van een virus.

Daarom hebben wij van de PVDA-PTB in april al in de commissie Binnenlandse Zaken gezegd dat dit niet kon. Dat concludeerde ook het College van procureurs-generaal einde vorig jaar. Het College oordeelde dat het voorkomen van besmettingen geen groen licht kon geven voor administratieve woonstbetredingen die zich baseerden op deze wet.

Het is natuurlijk wel mogelijk bij betrapting op heterdaad een woning te betreden met goedkeuring van de procureur-generaal, maar ook hier roepen wij op tot uiterste terughoudendheid en dialoog.

Mijnheer De Crem, in de plenaire vergadering van 2 april 2020 gaf u echter te kennen dat de politie zich wel degelijk op de wet op het politieambt beroept om woningen te betreden. U en het College van procureurs-generaal verzonden op dat moment, maart-april, rondzendbrieven om te wijzen op deze mogelijkheid. U sprak toen zelfs over een rigoureuze en ongenueanceerde toepassing van de regels. U haalde wel aan dat de woonstbetredingen steeds in overleg met de korpschef en de procureur des konings moesten plaatsvinden.

Van advocaten en experts hebben we echter gehoord dat er wel degelijk woningen zijn betreden door overijverige korpsen en commandanten, zonder goedkeuring van de procureur.

Ik heb enkele vragen over de woonstbetredingen in de periode waarin u minister van Binnenlandse Zaken was. Ten eerste, hoe kijkt u vandaag terug op de periode waarin u verduidelijkte dat de politie zich wel degelijk kon beroepen op de wet op het

politieambt om woningen te betreden? Denkt u dat er sprake was van *function creep*, waarbij een wet om reden A in het leven wordt geroepen maar vervolgens gebruikt wordt voor reden B? U hebt dat daarstraks al aangehaald. Hebt u eventueel spijt van die omzendbrief?

Wat vindt u van het feit dat het College van procureurs-generaal eind vorig jaar van standpunt is veranderd? Waarom is dat gebeurd? In het begin was het College van procureurs-generaal voor en eind vorig jaar zijn ze van standpunt veranderd. Gebeurde dat omdat er paniek was in maart? Was er soms sprake van voortschrijdend inzicht, omdat de crisis langer duurde en men de rechtsstaat moest bewaken? Gebeurde dit onder maatschappelijke druk? Er bestond hierover immers veel ongenoegen. Gebeurde het soms omdat er een nieuwe regering kwam? Dat kan ik mij echter moeilijk inbeelden want het College van procureurs-generaal werkt onafhankelijk van de regering. Steunt u deze bijsturing in het kader van het respect voor de democratische rechtsstaat? Zegt u wat dat betreft *mea culpa*? De PVDA-PTB begrijpt uiteraard dat er in de algemene crisissfeer van maart door iedereen fouten gemaakt kunnen zijn maar het is dan wel belangrijk om daar een jaar later de juiste lessen uit te trekken. Vandaar deze vragen.

Een tweede punt dat ik wil aanhalen is de kwestie van de drones met warmtecamera's. Ook hierover is er enorm veel discussie geweest, specifiek in de eindejaarsperiode. Toen u minister was werden deze drones echter ook gebruikt om tweedeverblijvers op te sporen. De VRT maakte daar trouwens een hallucinante reportage over. Ook hierover kwam er eind vorig jaar een negatieve beslissing van het College van procureurs-generaal. Zij vonden dat het niet mogelijk was om privéruimtes te filmen. Die koerswijziging kwam er onder andere onder druk van de weerstand die dit opwekte bij de bevolking. De wet op de civiele veiligheid van 2007 bood daar geen legale basis voor. De PVDA-PTB heeft toen trouwens de petitie *Geen drone voor mijn raam* opgestart. Een rondvraag van *De Standaard* bij verschillende politiezones verduidelijkte echter ook al dat er heel weinig inbreuken zijn vastgesteld op kerstavond en kerstdag.

Kerstmis betekent voor velen immers het grootste familiaal feest of bijeenkomst van het jaar. Ik vind dat dus wel een belangrijke les om even bij stil te staan, beste collega's. Minister Verlinden kondigde aan dat de politie zou aankloppen als er te veel auto's voor de deur staan. Het had niet veel gescheeld, of er hingen ook drones boven ons hoofd met Kerstmis. Uiteindelijk bleek dat de bevolking wel te vertrouwen is en wel

gedisciplineerd was om de regels op te volgen. Er zijn dan ook, zoals ik zei, weinig inbreuken vastgesteld, ondanks dat het om het belangrijkste familiefeest van het jaar gaat.

Mijnheer De Crem, onder uw ministerschap gebruikte de politie drones met warmtecamera's om tweedeverblijvers op te sporen. Het College van procureurs-generaal heeft daarover een negatief advies uitgebracht. Hoe kijkt u daarop nu terug? Denkt u dat er vanuit uw kabinet te veel wantrouwen bestond ten opzichte van de burger? Geldt dat ook voor uw opvolger, of wenst u daarover misschien liever niets te zeggen? Bovendien heerst er vandaag minder paniek dan in het begin van de crisis, in maart-april 2020. Of men nu aan zee verblijft in de tweede woning, dan wel thuis in de eerste woning zit, het belangrijkste is uiteraard dat men zich aan de regels houdt.

Een derde punt dat ik met u wil aankaarten, is de kwestie van de GAS-boetes in het kader van de handhaving van de coronaregels, waarover ik daarstraks ook al met voormalig minister Geens heb gesproken. Op 30 maart gaf uw toenmalige collega, minister Geens, te kennen dat de gemeenten die gebruikmaken van GAS-boetes om de coronaregels te handhaven, eigenlijk illegaal bezig waren. De GAS-wet laat immers alleen toe om regels te handhaven die niet in het federaal strafrecht zijn opgenomen, terwijl de coronaregels zich baseerden op de wet op de civiele veiligheid. Begin april creëerde u samen met uw collega Geens een wettelijk kader, maar in mei bleek dan weer, uit een rondvraag van de VVSG, dat slechts een tiental Vlaamse gemeenten met GAS-boetes werkte, terwijl de rest gewoon bleef werken met het juridisch systeem van de minnelijke schikking.

Onze partij heeft zich altijd verzet tegen de steeds verdere uitbreiding van het systeem van GAS-boetes, onder andere vanuit het oogpunt van de scheiding der machten.

Mijnheer De Crem, denkt u dat er in de sanctionering en handhaving van de coronaregels enkele principes van de rechtsstaat zijn geschonden? Hoe kijkt u nu terug op de discussie over de legale grond om overtredingen van de coronaregels te beboeten?

Het vierde punt dat ik met u wil bespreken, is de avondklok.

In maart hebt u zich in de ministerraad tegen een avondklok verzet – dat steunen wij zeker –, maar in juli voerde de provincie Antwerpen wel een avondklok in. Wij blijven bij ons standpunt dat die maatregel ongrondwettelijk en niet-proportioneel was. Het samenscholingsverbod volstaat namelijk

om besmettingen tegen te gaan, of dat nu om 13.00 uur of 01.00 uur is. Het aangehaalde argument dat de handhaving bevorderd wordt door de avondklok, klopt volgens ons niet. Bovendien is de wettelijke grond die men aanhaalt voor de avondklok, ook betwistbaar. In maart hebt u zich daar dus tegen verzet, maar waarom hebt u dan in juli niets ondernomen tegen de avondklok die door gouverneur Berx is ingevoerd in de provincie Antwerpen? Ik denk dat de avondklok nu vijf maanden meegaat. Wellicht zult u hier liever niet op antwoorden, maar vindt u niet dat het tijd is dat uw opvolger ze eindelijk opheft, omdat de impact van die maatregel toch eerder beperkt blijft?

In het algemeen zou ik een oproep willen doen aan alle leden, maar vooral aan de regering om de bevolking te vertrouwen, want globaal kunnen wij stellen dat de bevolking zich goed aan de regels houdt, maar na een jaar is zij ze voor een stuk beu, zeker omdat de regering geen al te mooi beleid kan voorleggen, of het nu gaat over de vaccins, over het testen en traceren, over de maskers indertijd, terwijl er repressief werd opgetreden met drones, warmtecamera's en illegale huiszoekingen en er kinderen werden opgesloten in cellen. Dat bleek allemaal toch niet nodig te zijn. Ik denk dat het ook een les is dat men de bevolking kan vertrouwen en dat zij, op enkele uitzonderingen na misschien, volwassen genoeg is om de ernst van de situatie te begrijpen.

Jasper Pillen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, mijnheer De Crem, ik dank u voor uw presentatie en dank ook aan alle mensen die u in de eerste maanden van de lockdown hebben bijgestaan. Het zijn immers woelige tijden geweest voor u en uw team.

Ik zal het kort houden. Er zijn immers al heel wat vragen gesteld. Ten eerste, wat betreft de rol van het Crisiscentrum, u hebt daarover veel gezegd bij het begin van uw uiteenzetting. U stelde duidelijk dat Volksgezondheid de leiding had, zeker in de beginfase van de crisis, en zette daarmee direct en indirect uw diensten uit de wind. Eén zaak is heel belangrijk en dat is dat de kern dat begin maart zo had bevestigd. De kern had beslist om de coördinatie bij Volksgezondheid te leggen.

Dan stelt zich de vraag waarom dat is gebeurd. Waarom heeft de kern, en dus ook u en de vicepremier, van uw partij, dat zo beslist? Op basis van welke elementen is dat gebeurd? Wat was uw positie als minister van Binnenlandse Zaken, met het Crisiscentrum aan uw zijde, met dat team van professionals dat kan handelen in een crisissituatie? We moeten immers vermijden dat we alles in het mandje van Volksgezondheid blijven leggen. Iedereen rond die tafel heeft immers de

beslissing genomen om Volksgezondheid in het begin de lead te laten nemen.

Ten tweede, wat betreft de communicatie, u had het over de tegenstrijdige communicatie van andere politici. Ik herinner mij een burgemeester van een heel grote stad die aangaf die regels niet te zullen handhaven. Dat zet die maatregelen en het draagvlak bij de bevolking onder druk. Al van bij het begin was het een bekommernis om het draagvlak bij de bevolking te behouden.

Wat deed u daarmee? Hoe hebt u dat aangepakt als minister van Binnenlandse Zaken? Hebt u zelf de burgemeesters gebeld? Werden de burgemeesters daar later in het proces proactief bij betrokken? Boodschappen zoals hierboven moeten immers absoluut worden vermeden. Hoe kijkt u daarop terug?

Ten slotte, wat betreft de handhaving, men zegt altijd half lachend en half ernstig dat de Belgen kampioen zijn in het zoeken naar achterpoortjes. Ik vrees dat dit nu ook het geval is met de nieuwe maatregelen naar aanleiding van de derde lockdown als ik zo de verhalen zie passeren over de reservaties bij de winkels. Ik denk niet dat zoeken naar achterpoortjes uniek is voor België, ik denk dat dit des mensen is. Ook bij de coronacrisis hebben we dat continu kunnen zien.

Ik heb het gevoel dat men het de Belgen soms ook gemakkelijk heeft gemaakt om die achterpoortjes te gaan zoeken. Ik geef een concreet voorbeeld. Er was bijvoorbeeld de discussie over hoeveel kilometers te ver is. Hoeveel kilometer van zijn huis mag men gaan fietsen of wandelen? De media speelden daarin ook een rol door op die discussies te vliegen en ze uit te vergroten.

Kregen de handhavingsproblematiek en de uitdaging op dat vlak volgens u, en van u, voldoende aandacht in het beslissingsproces? Werden de lokale politiezones daar voldoende bij betrokken?

Karin Jiroflée (Vooruit): Mijnheer de voorzitter, mijnheer De Crem, heel erg bedankt dat u hier was en voor uw presentatie. Ik heb een paar vragen die deels gelijklopen met die van de collega's.

U zegt dat het Crisiscentrum heeft aangeklopt bij het kabinet van oud-minister De Block om betrokken te worden bij de vergaderingen van de FOD Volksgezondheid. Het kabinet van mevrouw De Block heeft die vraag afgewezen. Als dat zo is, vond u dat dan niet vreemd? Hebt u toen niets ondernemen om dat op te lossen of ging u ervan uit dat als het kabinet van mevrouw De Block het Crisiscentrum weigerde te betrekken de situatie

niet ernstig was? Kan u dit verduidelijken? U zei dat het een politieke beslissing was. Is die politieke beslissing dan zonder uw medeweten genomen of hebt u daarmee ingestemd? Kan u deze situatie verduidelijken?

Heb ik goed begrepen dat ongeveer hetzelfde verhaal speelde rond de strategische stock aan mondklappers? Hebt u actie ondernomen toen het Crisiscentrum aangaf dat deze stock het beste vervangen werd? Hebt u dit bijvoorbeeld op de kern gebracht of op een IKW tussen uw kabinet en het kabinet van Volksgezondheid?

Wat ik niet goed begrijp uit de tijdslijn die verschillende van uw voorgangers hier schetsten en die u hier trouwens deels bevestigde, is dat het crisisbeheer pas op 4 maart echt breder gaat dan de FOD Volksgezondheid. Op dat moment hebben de gouverneurs aan de alarmbel getrokken. Dat heeft een gouverneur hier ook gesteld. U zei echter ook dat u eerder de gouverneurs en het Crisiscentrum hebt samengebracht om het over het virus te hebben. Was het gevoel van urgentie toen hetzelfde of wat is er veranderd tussen de eerste vergaderingen tussen uw kabinet, het Crisiscentrum en de gouverneurs, en 4 maart? Kunt u die periode wat meer uitklaren?

Dan wil ik even stilstaan bij de kennis over dit virus in het begin van de crisis. Professor Goossens zei in deze commissie dat het eigenlijk in januari al duidelijk was dat dit virus zich kon verspreiden via asymptomatische personen.

Ondertussen heeft de professor ook zijn mailverkeer ter zake aan deze commissie bezorgd. Dat verhaal is dus eigenlijk bevestigd. Wanneer hebt u te horen gekregen dat asymptomatische transmissie een reëel risico was? Wist u dat aan het begin van de eerste golf? Zouden de maatregelen van Binnenlandse Zaken en het Crisiscentrum anders zijn geweest als men dat sneller had geweten?

Tot slot heb ik nog een vraag over iets wat mevrouw Wilmès hier vanmorgen zei. Zij verklaarde dat er na de Veiligheidsraad van 23 september beslist was om de situatie te blijven monitoren en dat er aan Celeval een nieuw advies was gevraagd. Wat stond er in dat advies, want dat is ons nog niet duidelijk geworden?

Dank u voor uw komst en uw uiteenzetting.

François De Smet (DéFI): Monsieur De Crem, votre témoignage est très important à cause de vos responsabilités comme ministre à l'époque mais aussi à cause du recul que vous avez sans doute aujourd'hui et qui peut être utile.

Je vous ai écouté attentivement. Je vais essayer de ne pas être redondant par rapport aux questions de mes collègues et d'être rapide.

Vous avez relevé la chronologie des faits. Le 24 janvier 2020, une première infection est signalée en Belgique. Le 30 janvier 2020, l'OMS déclare l'urgence de santé publique de portée internationale et, le 13 mars, il y a un confinement généralisé en Belgique. Des signaux d'alerte sont donc arrivés depuis fin janvier. Selon vous, des mesures auraient-elles pu être prises plus tôt? Si oui, lesquelles? Le premier confinement aurait-il dû être pris plus tôt afin d'éviter la surcharge de nos hôpitaux?

J'ai une question concernant l'exercice des pouvoirs spéciaux. Aujourd'hui, on a à peu près le recul. Pensez-vous personnellement que l'exercice des pouvoirs spéciaux était un bon exercice? A-t-il été efficace? Presque tous les partis y ont participé.

Vous savez bien sûr qu'un avant-projet de loi pandémie a été déposé par le gouvernement actuel. Celui-ci est en débat au Parlement fédéral. À votre avis, si une telle loi avait existé, les choses auraient-elles été différentes? Quelle est sa plus-value au regard de ce qui a été adopté par les pouvoirs spéciaux et le kern +10? Permettra-t-elle, selon vous, d'accroître le contrôle parlementaire?

J'ai encore quelques questions rapides sur les pouvoirs locaux et le rôle des bourgmestres. Certains bourgmestres, pendant la première phase de cette pandémie, ont été vivement critiqués, voire rappelés à l'ordre pour avoir adopté certaines mesures visant à limiter la propagation du virus sur le territoire de leur commune. En mars 2020, par exemple, le bourgmestre de Woluwe-Saint-Lambert adoptait un arrêté de police pour tenter d'endiguer la propagation du virus. En mai 2020, des communes comme Fleuron ou Pepinster imposaient le port du masque dans certains lieux publics. Le 24 mai 2020, vous déclariez à la presse que les masques étaient recommandés mais pas obligatoires. Vous avez même chargé les gouverneurs de province d'interpeller les bourgmestres qui avaient osé imposer le port du masque dans leur commune, dans leurs artères commerçantes.

Aujourd'hui, avec le recul, ne considérez-vous pas que cette interdiction du port du masque n'avait pas lieu d'être, surtout quand on sait qu'à l'époque, la plate-forme "Take care of care" insistait sur le fait qu'elle était dangereuse car interdire le port du masque obligatoire dans l'espace public était de nature à augmenter la transmission de la maladie?

À diverses reprises, vous êtes entré en contradiction avec les mesures adoptées par les pouvoirs locaux, alors que le rôle des bourgmestres est précisément de prendre des mesures nécessaires pour assurer la sécurité, la sûreté et la tranquillité des habitants. Avec le recul, ne pensez-vous pas que ces mesures avaient été adoptées en parfaite adéquation avec la situation sanitaire? Par ailleurs, certains pouvoirs locaux, pas tous, se sont parfois plaints de la qualité des textes reçus. Les directives contenues dans les arrêtés ministériels successifs envoyés aux communes étaient-elles suffisamment claires et précises pour permettre aux pouvoirs locaux de faire face à l'épidémie?

Sur ce sujet, vous avez appelé dans la presse à un "sens commun qui se dirige vers les décisions prises par le gouvernement qui ont pour but de combattre le virus". À l'avenir, je déduis que vous préconisez une véritable unité de commandement pour faire face à une éventuelle future épidémie. Cela m'aurait intéressé d'avoir votre avis. Quelle forme cette unité de commandement éventuelle devrait-elle prendre?

Enfin, concernant les sanctions administratives communales – un thème également abordé par certains de mes collègues – en avril 2020, on a eu un arrêté royal portant sur la mise en place de sanctions administratives pour le non-respect des mesures d'urgence destinées à limiter la propagation du covid-19. Il offre aux conseils communaux la faculté de percevoir des amendes en cas de refus de se conformer aux mesures gouvernementales. Les communes se sont donc retrouvées face à leur responsabilité d'imposer ou non ces sanctions. Ne pensez-vous pas qu'imposer la mise en place de sanctions communales à la place des communes aurait permis d'éviter ce flou juridique et de renvoyer la responsabilité aux communes? Estimez-vous par ailleurs ce système de sanctions efficace afin d'obtenir l'adhésion de la population?

Pieter De Crem: Mijnheer de voorzitter, beste collega's, ik wil u danken voor de kennis en kunde die u hier aan de dag hebt gelegd. Ik zal antwoorden pas *tous azimuts* maar eerder *pêle-mêle*. Ik zal dus niet telkens elke spreker vermelden. Ik zal antwoorden vanuit mijn ervaring, de ervaring van een minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid tot 1 oktober 2020 om 11.30 uur, heure de prestation de serment du nouveau gouvernement au Palais royal.

J'ai été invité par vous afin de donner quelques réponses et recevoir quelques suggestions sur trois points très importants.

Le premier est celui du fonctionnement du Centre national de crise. Le deuxième concerne la phase fédérale: comment elle a été conçue, ses premiers pas et le déclenchement. En troisième lieu, quelques questions spécifiques m'ont été posées concernant les relations avec d'autres autorités et d'autres corps qui étaient impliqués au premier chef dans cette crise.

Op het einde zal ik dus nog conclusies trekken en suggesties doen die betrekking hebben op de aanpak en beheersing van een crisis. Ik ben in zeer actieve dienst, zoals sommigen onder u misschien al gezien hebben, maar ik ben niet meer in zeer actieve dienst als minister. Dat is wel een groot verschil. Dat wil dus ook zeggen dat ik geen inzage meer heb in documenten waarin u wel inzage hebt. Dat wil ook zeggen dat ik geen postbusfunctie heb waarmee ik u inzage kan geven in documenten die parlementsleden rechtstreeks kunnen aanvragen voor de periode die loopt vanaf 1 oktober 2020.

Ik wil nog iets in het algemeen zeggen. Wat ik het meest heb meegemaakt, is het afkondigen van de federale fase. In het algemeen is er nog iets wat zowel onze Franstalige als Nederlandstalige collega's na aan het hart ligt.

Il s'agit de l'adhésion de la population aux mesures qui étaient proposées et "imposées".

Lorsqu'on est entré dans la phase fédérale et dans la période du premier confinement, j'ai pu constater que les mesures étaient en grande partie bien suivies par la population. J'ai d'ailleurs eu l'occasion, à plusieurs reprises, de rendre hommage à la population pour son attitude constructive, hommage que je souhaite réitérer aujourd'hui.

Ik zal met iets beginnen wat in mijn antwoord meerdere keren is teruggekeerd, met name de kern van 1 maart 2020, die eigenlijk een voorzet is om onmiddellijk het Nationaal Crisiscentrum een rol te geven en, wat meer is, de lead te geven. Er is toen beslist om dat niet te doen. Nadien is om een aantal redenen wel beslist dat te doen. Ik zou er een heel groot en episch verhaal over kunnen vertellen, ook de houding van de ene en de andere kunnen belichten, alsook de wijziging van standpunten, die deels onder opportunisme en kortetermijnvisie zijn onder te brengen. Ik zal dat nu echter niet doen.

Er is toen beslist om dat niet te doen. Eens een beslissing is genomen, wordt ze ook verdedigd en gevolgd. Dat is in recente tijden niet altijd meer het geval. Wij maken ook op dat vlak een evolutie van de tijden mee.

Dat is echter wat er is gebeurd op 1 maart 2020, toen de tijd nog niet rijp was om dat te doen.

Zoals de heer Geens deze ochtend ook heeft gesteld, bleef de lead toen in handen van eerste minister Wilmès, waarop niets aan te merken is. Zij bleef dus haar rol spelen in beslissingen die werden genomen in de Nationale Veiligheidsraad en in de kern.

Ik heb ook even gewezen op de rol – het woord "oneigenlijk" is te zwaar – die plots aan de Nationale Veiligheidsraad werd toebedeeld. Dat was in se nooit de rol die een Nationale Veiligheidsraad moest hebben.

Ik vraag echter geen clementie maar wel begrip voor de situatie waarin wij waren beland.

Niet alleen in Volksgezondheid – ik herhaal dat ik met toenmalig minister De Block heel goed heb samengewerkt – is het een tendens om op de eigen bevoegdheden te gaan zitten en te blijven zitten. Ze worden soms enigszins als *chasse privée* beschouwd. Dat was in de periode voor de afkondiging van de federale fase niet anders.

De eerste minister heeft toen haar rol gespeeld. Zij was doorgeefluik, kruispunt, *passe-plat* en daardoor heel vaak stootkussen voor alles wat er gebeurde. Alle informatie kwam immers van alle kanten.

Zij heeft toen alle contacten gehad met de minister-presidenten. Uit die contacten is toen gekomen dat de Nationale Veiligheidsraad zijn rol diende te spelen, wat hij gedurende een tijd ook heeft gedaan.

Een vraag die vaak terugkomt, gaat over de maskers. Als lid van de federale regering maakt men deel uit van een collegiaal orgaan en is men mede verantwoordelijk voor alle beslissingen die een regering neemt. Als men er niet mee akkoord gaat, meldt men dat, stapt men eruit of probeert men de besluitvorming om te draaien. Ik was niet betrokken bij het beheer van de stock van de maskers en de afhandeling ervan. Ik was ook niet verantwoordelijk voor de vernietiging in een voorafgaande periode, mevrouw Jiroflée, die onder de bevoegdheid viel van de toenmalige minister van Landsverdediging, veronderstel ik. Ik was niet betrokken bij het operationele stockbeheer van het maskergebeuren.

Ik meen dat u collega Geens daarover vanochtend ook gesproken heeft, maar ik ben op quasi hetzelfde moment op de hoogte gebracht van de toestand van het stockbeheer.

Er moet steeds rekening gehouden worden met twee zaken. Wij wilden vermijden dat er een globale paniek toesloeg, maar wij moesten wel maatregelen nemen die in de eerste plaats geen maatregelen waren van openbare orde, maar van wel van volksgezondheid. Ik heb een paar uitzendingen herbekeken en enkele artikels herlezen, en op ieder moment van de crisis hebben de regering en ikzelf maatregelen genomen die proportioneel waren in verhouding met de kennis die we toen hadden van de impact van het coronavirus.

Ik kan u misschien een kleine aanbeveling doen. U kunt alle verslagen van alle rapporten krijgen. Binnen het Nationale Crisiscentrum kunt u de volledige tijdslijn controleren aan de hand van de documenten die het Nationale Crisiscentrum ook heeft bijgehouden.

Sommige leden hebben vragen gesteld over de wijze waarop we zijn omgegaan met de pandemie. Het was onmogelijk op dat moment om vooruit te kijken.

Eigenlijk is de aanloop naar de tweede golf dezelfde als die naar de derde golf. Bij de tweede golf had ik nog verantwoordelijkheid, weliswaar niet meer de eindverantwoordelijkheid, maar ik wil me daar niet achter verstoppen. De impact van de cijfers is moeilijk in te schatten. Daarom zou ik de impact van een derde golf nog eens willen benadrukken op bijvoorbeeld het sluiten van de contactberoepen en de kappers, om nog maar te zwijgen over het schoolgebeuren.

Monsieur Rigot, vous avez posé la question concernant la phase fédérale. En fait, la phase fédérale tombait à pic, elle venait juste à temps. J'y suis déjà revenu, elle est intervenue peu après le 1er mars parce que le 1er mars, on n'était pas encore en mesure au sein du gouvernement de trouver un consensus pour déclencher une phase fédérale. C'est un constat politique.

Les moyens qui, par après, ont été mis en exergue et auxquels vous avez fait référence étaient des mesures de santé publique. Ces mesures de santé publique ne pouvaient être effectives sur le terrain si on n'avait pas un cadre d'ordre public qui était d'application immédiate. Par exemple, le fait qu'on ait interdit les déplacements non essentiels vers d'autres pays, spécialement vers nos pays limitrophes, était une conséquence immédiate des mesures qu'on devait prendre. Une fois de plus, on n'a pas assisté à la fermeture intégrale des frontières. Ce n'était pas le cas. Cela a été traduit par après mais beaucoup de gens pouvaient encore faire un déplacement vers les Pays-Bas,

l'Allemagne, le Luxembourg et la France. Ceci était fait en concordance, et je dirais même pour éviter les problèmes avec l'Union européenne. Je ne dis pas que c'était une demande incessante de l'Union européenne ou de la Commission européenne pour aller vers un contrôle très sélectif de nos frontières mais on insistait quand même avec un poids considérable.

En ce qui concerne le contrôle de ces mesures sur le territoire mais aussi en ce qui concerne le contrôle frontalier, on a toujours travaillé dans un cadre de concertation avec les forces de police. Qui d'autre que les forces de police? Selon moi, ça tombait directement dans le panier des compétences policières, tout en sachant qu'on était en communication permanente avec les services de police par l'intermédiaire de l'IGP, vous l'avez sans doute entendu d'autres collègues ou spécialistes qui sont venus ici. La police locale était bien représentée. Certaines polices locales coïncidaient avec des corps qui devaient desservir le contrôle frontalier de notre pays. Dans cet IGP étaient représentés les corps de police de la côte Est, la police de Bruxelles, la police de Namur, la police d'Anvers.

En ce qui concerne le compromis, les prises de décision étaient... Je vais quand même encore y revenir une fois.

Ik wil daar toch nog even op terugkomen. Het is de beslissing geweest om de Nationale Veiligheidsraad een belangrijke rol te laten spelen. De terechte hoofdoorweging daarbij was dat de minister-presidenten van ons hervormde land daar net inzitten. Het was ook het enige corpus waarin men hen direct kon ontmoeten. Zij maakten deel uit van die brede vergadering. Het was het enige corpus waar men minister-president Vervoort, minister-president Jambon, minister-president Di Rupo en minister-president Paasch kon ontmoeten. Dat was een heel operationeel kader. Ik denk niet dat dat zo was voorzien bij de geboorte van de Nationale Veiligheidsraad, maar het heeft in elk geval op dat moment gewerkt.

Beaucoup de questions ont été posées sur la violence intrafamiliale et le rôle que nos forces de police y ont joué. Comme c'est une question très importante, comme c'est une problématique qui existe toujours, j'aimerais, monsieur Rigot, y prêter quelques instants, non de réflexion, mais certainement de réponse.

La directive, envoyée le 27 mars, relative à la fonctionnalité de base qui est celle d'assistance aux victimes, accorde une attention particulière au thème de la violence intrafamiliale et conjugale. C'est une directive très transparente, qui s'applique

à l'ensemble du pays. J'y reviendrai encore plus tard car, pour moi, il était très important d'avoir des mesures qui étaient d'application sur le territoire tout entier.

Het was heel belangrijk dat de maatregelen van openbare orde – ik kom dadelijk ook op de mondmaskerdracht of mondmaskerplicht – zo uitgeschreven waren - dit was ook de opdracht die ik had gekregen - dat ze van Oosten tot Aarlen en van Baarle-Hertog tot Dour van toepassing waren, ook de maatregelen met betrekking tot het intrafamiliaal geweld.

Le Comité de coordination a identifié comme étant une fonctionnalité de base au sein de la police intégrée, l'attention permanente qui doit être portée à cette problématique. Qu'est-ce que cela veut dire? Certains ont laissé à penser que cela avait été mis en sourdine ou que cela n'avait pas été une priorité. Une fois de plus, chaque service de police doit assurer une assistance aux victimes, selon les modalités définies dans l'arrêté royal du 17 septembre 2001 déterminant les normes d'organisation et de fonctionnement de la police locale visant à assurer un service même minimum équivalent à la population, et dans la circulaire ministérielle PLP 10 concernant les normes d'organisation et de fonctionnement de la police locale visant à assurer un service minimum équivalent à la population. Il appartient aux partenaires locaux d'établir eux-mêmes des accords à ce sujet et d'intégrer ces derniers dans le plan zonal de sécurité sous forme de normes de qualité.

Sur la base de la circulaire GPI 58, la police est plus que jamais tenue d'apporter une assistance aux victimes. L'aide aux victimes est de préférence fournie par le service de police qui se rend sur place, indépendamment du cadre opérationnel de ce dernier. Compte tenu des circonstances particulières, il peut être préférable, pour certaines victimes, d'être contactées par téléphone et par d'autres moyens numériques.

Les formes particulières de victimisation, de plaintes urgentes et/ou graves présentant un risque pour l'intégrité physique des personnes, des mineurs, à l'occasion de violences intrafamiliales, etc., doivent d'abord être traitées par les services de première ligne et, uniquement dans la mesure où ils le jugent nécessaire, avec l'aide du personnel de police formé dans le domaine de l'assistance aux victimes. Les mesures mises en place doivent également tenir compte des besoins spécifiques de certains groupes de la population (les personnes ou les groupes vulnérables ou défavorisés, les jeunes, les personnes âgées, les personnes n'ayant pas accès aux informations numériques,

les victimes de violences intrafamiliales et les personnes dans des situations d'éducation préoccupantes).

Du point de vue de la santé psychosociale et dans le cadre de la mission de la police intégrée, les signaux alarmants émanant de la société et des acteurs de terrain, des magistrats de la jeunesse, des établissements accueillant des jeunes ou des personnes âgées, des institutions de lutte contre la pauvreté, ne peuvent jamais être négligés. Des mesures supplémentaires au niveau de chacun des quatre piliers ont été préparées dans le cadre des deux réunions du groupe de travail qui se sont tenues pendant la crise. La décision définitive au sujet de celles-ci n'a été prise que lors de la CIM du 8 mai.

Donc, je pense que vous avez compris que je ne pouvais pas anticiper de conclusions à ce moment. Mais par après, il y a eu un rapport de ces négociations.

Misschien dat ik nog even wil zeggen dat de politionele slachtofferbejegening, waar ik lang over zou kunnen spreken, als basisfunctionaliteit van de geïntegreerde politie gegarandeerd is en dat ook bleef, en ongetwijfeld blijft onder de huidige minister van Binnenlandse Zaken. In elk geval is dit vastgelegd in de operationele richtlijn inzake COVID-19 van 27 maart 2020. U weet ondertussen op welke doelgroepen dit allemaal van toepassing is.

Er waren vragen van mevrouw Sneppe, mevrouw Ingels en vele anderen met betrekking tot de betrokkenheid van het Crisiscentrum. Ik heb gezegd dat dit een politieke beslissing is. Dat is een beslissing vanaf het moment dat men vindt dat dit nodig is. Ik denk dat men in het Frans zou zeggen dat het "judicieux" is. Het was op dat moment een goede beslissing, of nog anders, de beste beslissing die men op een bepaald moment kon nemen. Er is geen norm vastgelegd, ik ken die in elk geval niet, dat er een crisis zou zijn vanaf zoveel besmettingen of zoveel hospitalisaties of zoveel mensen die het niet meer halen. Dit bestaat nu eenmaal niet. Misschien is dit iets dat in de aanbevelingen zou kunnen komen, maar ik zou dat, eerlijk gezegd, niet doen, omdat iedere epidemie wanneer ze zich, jammer genoeg, omvormt tot een pandemie eigenlijk een andere verschijningsvorm heeft. Dat is de politieke realiteit waarin wij gewerkt hebben.

De betrokkenheid van de lokale besturen. U weet ongetwijfeld dat ik een lokale bestuurder ben en dat ik een bloedband heb met die lokale bestuurders. Vanaf dag 1 werden de lokale besturen betrokken bij de beslissingen van de Nationale

Veiligheidsraad. Ik organiseerde daartoe drie verschillende rondes van telefoonconferenties, die quasi allemaal op hetzelfde moment ontstonden. De whatsappgroepen waren in het begin van de crisis nog niet enorm van toepassing. De eerste ronde, dat was misschien een waardeoordeel, was die met de burgemeesters van de grote steden. Ik bedoel daarmee de steden in ons land die meer dan dertigduizend inwoners tellen.

Dat waren de burgemeesters van Luik, Charleroi, Mons, Oostende, Kortrijk, Antwerpen, Mechelen, Hasselt en zo kan ik nog een tijd doorgaan. Dat was een eerste ronde.

De tweede ronde was die met de gouverneurs, met wie ik bijzonder goed heb samengewerkt, zowel fysiek als via de organisatie vanuit het Nationaal Crisiscentrum. Er waren ook clusters van burgemeesters die mij contacteerden. We hebben zeer nauw contact onderhouden met de burgemeesters en de gouverneurs hebben daar natuurlijk ook een belangrijke rol in gespeeld.

Ik meen dat ik zelf de rol van permanente mobiele telefooncentrale op mij heb genomen, niet het minst op het moment waarop we in de federale fase gingen, de eerste fase van de lockdown. Hierbij belden burgemeesters die geen voedingswinkel, apotheek of dierenvoedingswinkel hadden, eigenlijk de enige zaken die open mochten blijven, met de vraag wat ze moesten doen met bijvoorbeeld de scholen en met bepaalde beroepen. Toen is eigenlijk meteen nood aan de FAQ ontstaan. In de eerste fase van het crisisgebeuren hebben die goed gewerkt maar het was niet altijd gemakkelijk om op alle specifieke vragen meteen een antwoord te geven. Wij hebben dat echter wel kunnen doen en ik maakte daar ook een erezaak van.

Monsieur De Maegd, vous avez posé quelques questions très spécifiques. Je tâcherai de vous donner une réponse dans mes conclusions et j'espère qu'elle sera de nature à couvrir vos questions.

Comment fait-on avec la gestion? Et comment fait-on, s'il y a une pandémie telle que nous la connaissons, pour éviter des conséquences de gestion telles que celles que nous connaissons? Ma réponse se fera bien entendu dans le cadre de l'État fédéral dans lequel nous devons exercer nos fonctions.

Mevrouw Farih, u stelde een vraag over de lokale lockdowns. Lokale lockdowns zijn mogelijk, maar zij moeten goed voorbereid worden. In vergelijking met een federale aanpak zit het atypische hem voor een lokale lockdown in het echt maatwerk. Het

gaat om een specifieke stad en in die specifieke stad misschien een specifiek kwartier of wijk waar er zich onder bevolkingsgroepen grote uitbraken voordoen, meestal boven het nationaal gemiddelde. Dat vereist eerst al dat men van een nationaal gemiddelde kan uitgaan.

De afstemming op het federaal beleid is altijd noodzakelijk. Een lokale lockdown kan dus niet zonder federaal beleid worden ingesteld. Waar er lokale maatregelen werden ingesteld, meen ik dat ze goed zijn verlopen. De vraag kan worden gesteld of het besluitvormingsproces altijd volledig *sound* is geweest, wat ik niet weet, maar in elk geval hebben de lokale lockdowns bijgedragen tot de beheersing van de verspreiding van het virus. In die zin kunnen wij conclusies trekken voor de toekomst. Ik hoop dat wij een dergelijke pandemie nooit meer hoeven mee te maken. Mogelijk doen er zich in de toekomst ook bovengemiddelde verspreidingen in niet-stedelijk gebied voor.

Er werden vragen gesteld over het ministerieel besluit. Over het ministerieel besluit kan en moet ik zeggen dat het heeft gewerkt. Op dat moment was een ministerieel besluit ook de enige manier om maatregelen te nemen die uniform het gehele grondgebied afdekten. Wij hebben het ministerieel besluit uitgevaardigd op basis van drie u welbekende wetten, namelijk de wet op het politieambt, de wet op de civiele veiligheid en de wet op de civiele bescherming. Misschien is dit al aan de orde geweest bij eerdere sprekers die op het politiek niveau aanwezig waren, maar naast de pandemiecrisis was er ook nog een soort van politieke crisis, die ik vertaal als lopende zaken. Wij moesten dus onmiddellijk toepasbare wetgeving hebben, aangezien het onmogelijk was om het normaal parlementair proces, via een wetsontwerp, te doorlopen. Daarom hebben wij gekozen voor een ministerieel besluit.

Nadien is dat ministerieel besluit impliciet goedgekeurd in de volmachtenwet met de volmachtenbesluiten, na een overleg van het kernkabinet + 10. Ik meen echter dat een regering met volheid van bevoegdheid een pandemiewet – ik durf het woord onverwijld hier niet gebruiken, omdat het in onze Belgische geschiedenis tot veel spanningsmomenten heeft geleid – op korte termijn zal voorleggen, omdat dat echt nodig is.

Mijnheer Warmoes, u hebt mij vragen gesteld waarvan ik veronderstel dat u ze ook aan de gewezen minister van Justitie, de heer Geens, hebt gesteld, omdat ze vooral te maken hebben met Justitie, met de toepassing van de wetten, met de rol van de procureurs-generaal en andere afferenten.

Ik kan u in elk geval zeggen dat in de eerste fase de zaak van de avondklok, van de couvre-feu, nooit door mij is voorgesteld noch verdedigd. In de eerste fase, die wat mij betrof een heel diepgaande en ingrijpende fase was, is er nooit een voorstel geweest voor een curfew, een couvre-feu of een avondklok. Ik maak van de gelegenheid gebruik om dat hier nog eens te beklemtonen.

Monsieur De Smet, je pense que j'ai déjà donné pas mal de réponses aux questions que vous avez posées. Vous avez fait référence au kern +10 qui devait, après le vote au Parlement de la loi des pouvoirs spéciaux, se pencher sur le développement pratique de ladite loi. Le kern+10 n'a pas du tout fonctionné parce qu'il y avait un accord au sein du gouvernement. Un exemple est celui des titres de voyages, à savoir les 10 ou 20 tickets gratuits permettant de se rendre, avec la SNCB, surtout à la Côte mais aussi vers d'autres destinations sur le territoire. Des membres qui avaient approuvé ce projet lors de la concertation gouvernementale, avec zèle et persévérance, n'étaient plus d'accord lorsque le kern+10 s'est réuni. Je pense que c'est vraiment quelque chose qu'on a inventé pour les besoins de la cause; mais le kern+10 n'a pas fonctionné du tout. Je pense avoir ainsi englobé pas mal de questions.

J'en viens à présent à quelques conclusions qui seront brèves, concises mais claires. Tout d'abord, en ce qui concerne le maintien de l'ordre sur le territoire (grande coupole, mesures d'ordre public et leur implémentation), je pense qu'il faut maintenir ce qui existe, c'est-à-dire le forum de concertation, le GPI entre la police fédérale et la police locale.

In het overlegforum GPI tussen de federale politie en de lokale politie zijn vier belangrijke polen van lokale politie vertegenwoordigd. Het uitvaardigen van gezamenlijke handhavingsmaatregelen over het volledige grondgebied met dezelfde interpretatie van de verbodsbepalingen is hoe dan ook een noodzaak. Men kan dus niet in het licht van een politiek van openbare orde voortvloeiend uit een gezondheidscrisis in dit geval maatregelen opleggen om vervolgens toe te laten dat men zich daaraan onttrekt. Dat kan niet. Volgens mij kan er geen onttrekking zijn naar boven en niet naar beneden. De maatregelen moeten met andere woorden uniform worden toegepast op heel het grondgebied. Dat is een tweede aanbeveling voor de handhaving van de openbare orde.

S'agissant de la gestion d'une crise, je distingue une crise que l'on pourrait considérer comme transfrontalière et une autre qui pourrait être comprise comme d'ordre domestique. Je me demande si, au XXIe siècle, une crise sanitaire

telle que celle que nous vivons peut encore être considérée comme domestique - que ce soit à l'échelle européenne, occidentale ou mondiale.

Wanneer een crisis echter grensoverschrijdend is, dan is de rol van het Europees niveau onuitwisbaar. Daarvoor moeten we structuren opzetten en dat is iets waaraan ik mijn steentje wil bijdragen. Wanneer een crisis niet stopt aan de landsgrens, dan is er een verdere institutionele aanpak door Europa nodig. Die moet echter ook afdwingbaar zijn op het hele Europese grondgebied.

Ik had in deze crisis soms de indruk dat men dacht dat de crisis stopte aan de taalgrens, wat natuurlijk niet het geval was. Indien de crisis echter binnen de landsgrenzen blijft, dan opteer ik voor de interfederale fase, een nieuw begrip. Dat gaat verder dan wat sommigen tot nu toe naar voren brengen. Ik pleit voor een interfederale fase wanneer de bevoegdheden zowel de federale staat als de deelstaten betreffen, zelfs als er nog geen crisis is. Met andere woorden, men moet nu reeds een interfederale structuur voor crisisbeheersing in het leven roepen. Ik breek dus een lans voor de creatie van een dergelijke interfederale fase, die een permanent gebeuren zou kunnen zijn. Dat zou zoals de naam al zegt interfederaal zijn en de aansturing kan door het Crisiscentrum worden verzekerd. Het voorzitterschap daarvan zou in ons land beurtelings moeten worden vastgelegd, ook in tijden wanneer er geen crisis is. Men mag dus niet wachten tot er zich een crisis voordoet om op zoek te gaan naar een voorzitterschap. Dat voorzitterschap dient eigenlijk beurtelings en niet voor verandering vatbaar vastgelegd te zijn, voor er een crisis opduikt. Het kan dan voortgezet worden wanneer we in een crisissituatie verkeren. De eerste minister of de minister-president zit in dat geval het Overlegcomité Crisis voor, gedurende een periode van bijvoorbeeld 6 maanden. Dat is de piste van het roterend voorzitterschap. Dat houdt rekening met de autonomie van de deelstaten en natuurlijk ook met het feit er in ons land geen hiërarchie tussen het federale en het regionale niveau van toepassing is.

Dat waren mijn antwoorden op de vele vragen en mijn suggesties en aanbevelingen, mijnheer de voorzitter.

De voorzitter: Mijnheer De Crem, ik dank u voor uw uitgebreide antwoorden, die u met de nodige openheid hebt gegeven. Dat is belangrijk, want daarvoor zijn wij hier, de opdracht van onze commissie is om op zoek te gaan naar aanbevelingen om beter voorbereid te zijn op een eventuele volgende crisis.

Thierry Warmoes (PVDA-PTB): Mijnheer De Crem, u gaf uitgebreide antwoorden, maar niet op mijn vragen. Ik vind het ronduit schandalig hoe u gewoon rond mijn vragen gefietst bent. U doet alsof wij de bevoegdheidsverdelingen in dit land niet kennen.

Handhaving was wel uw bevoegdheid. Op 2 april hebt u in de plenaire vergadering van het Parlement op vragen van de heer Lachaert geantwoord en ik heb u daarover ondervraagd. Het gebruik van drones om de tweedeverblijvers te controleren, hebt u zelf verdedigd in de pers. U durft hier ook uw eigen omzendbrieven niet verdedigen. Ik vind dat allemaal flauw. Ik vind dat het niet kan dat u gewoon niet antwoordt op de vragen over hetgeen u zelf gedaan hebt op het vlak van handhaving.

Ik vind dat er lichtzinnig wordt omgegaan met de rechtsstaat. Gisteren bleek nog eens in de Panoreportage over privacy hoe lichtzinnig daarmee omgegaan wordt. Het feit dat u niet antwoordt op mijn vragen, getuigt daar ook weer van. Ik wil u toch oproepen om daarop te antwoorden.

Hoe kijkt u daarop terug? Het waren handhavingmaatregelen van u en u gaat er niet verder op in. Ik betreur dat.

Dominiek Sneppe (VB): Mijnheer De Crem, ik denk dat ik geen antwoord heb gekregen op mijn vraag waarom u niet bent ingegaan op het aanbod van Defensie om het leger in te zetten voor bepaalde taken, bijvoorbeeld de controle aan de grenzen. Wat was daar het probleem?

Pieter De Crem: Militairen in actieve diensten kunnen niet worden opgeroepen voor taken van politionele orde die niet zijn vastgelegd in de wet, tenzij voor bewakingsopdrachten, indien daarvoor een uitzondering wordt gemaakt. Voor politionele opdrachten op zich is dat echter niet mogelijk. Daardoor is er een verschil tussen de opdrachten van Vigilant Guardian en die van andere politieopdrachten uit te voeren door Defensie.

De voorzitter: Niemand vraagt nog het woord, dus ik wil u alvast heel erg bedanken, mijnheer De Crem, voor uw aanwezigheid, uw toelichting en de voorbereiding daarop. U hebt ons wat meer inzicht gegeven in wat u hebt gedaan in uw periode als minister.

La réunion publique de commission est levée à 18 h 06.

De openbare commissievergadering wordt gesloten om 18 u 06.